

ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΚΑΝΟΝΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΣΥΝΤΕΘΕΝΤΩΝ ΥΠΟ ΠΑΧΩΜΙΟΥ 'ΡΟΥΣΑΝΟΥ

ΥΠΟ

Ἀρχιμ. ΕΥΤΥΧΙΟΥ ΣΑΡΜΑΝΗ

Ἄ Ο «Παχώμιος ῥακενδύτης Ζακύνθιος»¹ ἡ πλουσία αὐτῆ θεολογικῆ προσωπικότης, ὅστις κατὰ τὸν Σ. Λάμπρον εἶναι «θεολόγος διακεκριμένος καὶ καθόλου εἰς τῶν ἐπιφανεστέρων ἐπὶ Τουρκοκρατίας λογίων»² κατέστησεν ἡμᾶς κληρονόμους τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἐν οἷς περιέχεται καὶ ἔργον ὑμνογραφικὸν μέχρι τοῦδε κατὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ μέρος ἀνέκδοτον³.

Τὸ ὑμνογραφικὸν ἔργον τοῦ Παχωμίου Ῥουσάνου συνίσταται ἐξ ὀκτῶ κανόνων εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων⁴, ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον Βησσαρίωνα Λαρίσης⁵, ἀκολουθία ψαλλομένη εἰς τοὺς ὁσίους πατέρας τοὺς ἐν Στροφάσιν ἀναιρεθέντας καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς παραπλήσιον τέλος λαχόντας⁶, στιχηρὰ εἰς τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον καὶ

---

1. Ἰωάννου Καρμίρη, *ὁ Π. Ῥουσάνος καὶ τὰ ἀνέκδοτα δογματικά καὶ ἄλλα ἔργα αὐτοῦ*, Athen 1935, σ. 4.

2. *Νέος Ἑλληνομνήμων*, τ. XIII (1916), σ. 56.

3. Περὶ Π. Ῥουσάνου καὶ τῶν ἐκδεδόμενων αὐτοῦ ἔργων ἰδέ, Gerhard Podskalsky, *Griechische Theologie in der Zeit der Türkenherrschaft (1453-1821)*, München 1988, σσ. 98-101, ἐνθα ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ εὕρῃ περὶ Π. Ῥουσάνου σχετικὴν βιβλιογραφίαν ὡς καὶ περὶ νέων ἀπογράφων κωδίκων τοῦ Π. Ῥουσάνου. Φωτίου Ἀρ. Δημητράκοπούλου, «Ὁ κώδιξ 51 τῆς Μονῆς Δουσαίου», Ἀνάτυπον ἀπὸ τὸν ΚΕ' τόμον (1974-1977), Ἀθήναι 1978, σσ. 108-125. Τοῦ αὐτοῦ, «Παλαιογραφικὰ καὶ Μεταβυζαντινὰ», *ΕΕΦΣΠΑ* 27 (1979), 198-207. Τοῦ αὐτοῦ, «Συμβολὴ εἰς τοὺς καταλόγους Ἑλλήνων κωδικογράφων», Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ τόμου ΜΕ' (1981-1982) *ΕΕΒΣ* σσ. 263-312. Τοῦ αὐτοῦ, «Παλαιογραφικὰ καὶ Μεταβυζαντινὰ Β'», Ἀνάτυπο ἀπὸ τὰ *Τρικάλινα*, τ. 3 (1983), Τρίκαλα 1983. Τοῦ αὐτοῦ, «Ἀπὸ τὸ χειρόγραφο σπὸ ἐντυπο βιβλίον οἱ περιπτώσεις δύο λογίων στὸν Ἑλλαδικὸν ἄνωρον (Παλαιογραφικὰ καὶ Μεταβυζαντινὰ Γ')», Ἀνάτυπο ἀπὸ τὸν Ε' τόμον τοῦ περιοδικοῦ *ΔΙΠΤΥΧΑ* Ἐταιρείας Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Μελετῶν 1991, σσ. 59-86.

4. Elpidius Mioni, *Codices Graeci Manuscripti Bibliothecae Divi Marci Venetiarum*, Roma 1967 v. 1 pars prius, p. 308.

5. *Ἐνθα ἀν.*, p. 312.

6. *Ἐνθα ἀν.*, p. 312.

Κύριλλον Ἀλεξανδρείας⁷, κανόνιον εἰς τὴν ἁγίαν Πεντηκοστήν⁸, εἰς τὸν ἅγιον Βλάσιον, ἅγιον Παχώμιον καὶ ἅγιον Στέφανον⁹. Ἐκδεδομέναι εἶναι ἡ ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον Βησσαρίωνα Λαρίσης¹⁰ καὶ ἡ εἰς ἐν Στροφάσιν ἀναιρεθέντας Πατέρας¹¹.

Προβαίνομεν εἰς ἔκδοσιν κριτικὴν τῶν ὀκτὼ κανόνων κατ' ἦχον εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν οἵτινες περιέχονται εἰς τὰ χργ. Marc. Gr. II (103) ff. 221r-235v¹² καὶ εἰς Ambr. Gr. 290 ff. 149r-170v¹³ ἀμφότεροι εἶναι αὐτόγραφοι τοῦ Παχωμίου Ῥουσάνου γραφέντες τὸν ἰστ' αἰῶνα¹⁴.

Ὁ Μαρκιανὸς κώδιξ προέρχεται ἐκ τῶν κωδίκων τῆς ἱερᾶς Μονῆς ἁγίου Γεωργίου Κρημνῶν Ζακύνθου καὶ ὑπὸ τοῦ Giacomo Nani μεταφέρθησαν εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐναπόκεινται ἐν τῇ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ, εἰς ἣν καὶ ἡ ἀνωτέρω οἰκογένεια ἐδώρησεν αὐτοῦς¹⁵. Δυστυχῶς ὁ χρόνος γραφῆς του εἶναι ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς, τὸ ὕδατόσημον αὐτοῦ ἀνήκει εἰς τὰ ἔτη 1553-1556¹⁶ δεδομένου ὅτι ὁ Παχώμιος ἀπεδήμησεν τὸ ἔτος 1553· ὁ ἀνωτέρω κώδιξ εἶναι ὁ τελευταῖος ὑπὸ τοῦ Παχωμίου γραφεὶς ἦτοι μετὰ τὸν Ἀμβροσιανόν, πρᾶγμα οὐχὶ ἀπολύτως βέβαιον.

Περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀμβροσιανοῦ καθὼς καὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐγράφη οὐδὲν γνωρίζομεν.

Ὡς χρόνον συγγραφῆς τῶν ἀνωτέρω κανόνων τῶν χριστουγέννων δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἶναι ἡ περίοδος, καθ' ἣν ὁ Παχώμιος διέμενε ἐν Ἀγίῳ Ὁρει, ἦτοι τὰ ἔτη 1536, 1538, 1539, 1540, 1542, 1544¹⁷. Τὴν ἀνωτέρω ὑπόθεσιν ἐνισχύει καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἐν τῷ Ἀμβροσιανῷ κώδικι εἰς τὸ f. 149r ὁ Παχώμιος γράφει: «Κανόνες εἰς τὴν

7. *Ἐνθα ἀν.*, p. 312.

8. *Ἐνθα ἀν.*, p. 312.

9. *Ἐνθα ἀν.*, p. 312.

10. *Ἐνθα ἀν.*, σημ. 1, σ. 60. Αἱ ἀνωτέρω ἀκολουθίαι (σημ. 6-10) κείνται καὶ ἐν ἄλλοις κώδιξιν ἰδὲ *ἐνθα ἀν.*, σημ. 1, σσ. 15-23, σ. 57-61, τῶν ἀκολουθιῶν αὐτῶν προετοιμαζόμεν κριτικὴν ἔκδοσιν.

11. Ἐξεδόθη ὑπὸ Σ. Ραφτάνη ἐν Ζακύνθῳ 1868.

12. *Ἐνθα ἀν.*, σημ. 4, σσ. 308-312. Ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς εὐχαριστῶ τὸν Καθ. κ. Χαράλ. Σωτηρόπουλο διὰ τὰς ὑποδείξεις του καθὼς καὶ τὸν φωτογράφον τῆς Biblioteca Marciana s. Giancarlo Verdica διὰ τὴν προμήθειαν φωτογραφιῶν τοῦ ἀνωτέρω Μαρκιανοῦ κώδικος ὡσαύτως δὲ διὰ τὴν εὐγενῆ καὶ ταχεῖαν ἀνταπόκρισίν του.

13. Aemidius Martini et Domenicus Bassi, *Catalogus codicum Ambrosianae. Mediolani* 1906, pp. 319-325.

14. *Ἐνθα ἀν.*, σημ. 4, p. 309. *Ἐνθα ἀν.*, σημ. 1, σ. 21.

15. *Ἐνθα ἀν.*, σημ. 1, σ. 14.

16. *Ἐνθα ἀν.*, σημ. 4, p. 309 et *BRIQUET* 525 (ἔτους 1553-1556).

17. *Ἐνθα ἀν.*, σημ. 1, σ. 6.

Χριστοῦ γέννησιν κατ' ἦχον ψαλλόμενοι κατὰ Σάββατον εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Σίμωνος καὶ εἰς τὰς λοιπὰς μονὰς τῶν χριστοῦ γεννῶν», ὡσαύτως ἢ ἀκροστιχὶς τῆς ᾠδῆς η' καὶ θ' τοῦ ἦχου πλ. β' σχηματίζει τὴν λέξιν «Ἀθωνίτης» καὶ εἰς τὸν ἦχον πλ. α' τὰ τελευταῖα τῶν ᾠδῶν τροπάρια σχηματίζουν «Παχώμιος»¹⁸. Ἐξ αὐτοῦ συμπεραίνομεν ὅτι ὁ Παχώμιος κατὰ πᾶσαν πιθανότητα διήλθεν περιόδον τινα καθ' ἣν ἐνδιέτριβεν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς Σίμωνος Πέτρως ἥτις Μονὴ εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ¹⁹. Ἐγράφη δὲ πιθανῶς διὰ νὰ καλύψῃ λειτουργικὴν ἀνάγκην.

Κατὰ τὴν παρούσαν κριτικὴν ἔκδοσιν ἔλαβα ὡς βάσιν τὸν Μαρκιανὸν κώδικα ὅστις καὶ εἶναι ὁ μοναδικὸς κώδιξ ὁ περιέχων τὸ σύνολον τῶν ὑμνογραφικῶν τοῦ Παχωμίου ἔργων. Ἐδιόρθωσα σιωπηρῶς τὰς παραλείψεις τοῦ γραφέως ἥτοι λέξεις αἱ ὁποῖαι χρῆζον ὑπογεγραμμένης. Ὡς πρὸς τὴν στίξιν δὲν ἠκολούθησα αὐστηρῶς τὴν τοῦ Ρουσάνου διότι ὡς διεπίστωσα δὲν τηρεῖ αὐτὴν ἀπολύτως. Ἡ στίξις τοῦ εἶναι μείγμα γραμματικῆς καὶ ρυθμικῆς στίξεως, οὐχὶ δὲ μετὰ συνεπειᾶς ἀκολουθουμένης καὶ διὰ τὴν πρώτην καὶ διὰ τὴν δευτέραν.

Ἐκρίνα σκόπιμον, ὅπως κατὰ τὴν ἔκδοσιν παραδώσω τὸ κείμενον μετὰ τῆς μουσικῆς στίξεως καὶ ὅπως αὐτὴ εὐρίσκειται ἐν τῷ μουσικῷ εἰρμολογίῳ τὸ ὑπὸ τοῦ Πέτρου Βυζαντίου μελοποιηθέν²⁰.

18. Βλ. εἰς σελ. 304-309 καὶ 314-315 τῆς παρούσης μελέτης.

19. *Ambrosianus* Gr. 290 f. 149r.

20. *ΕΙΡΜΟΛΟΓΙΟΝ* τῶν καταβασίων Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου μετὰ τοῦ συντόμου εἰρμολογίου Πέτρου πρωτοψάλτου τοῦ Βυζαντίου Κων/πολις 1825, ἀνατύπωσις, Ἀθήνα 1983, πρόλογος ὑπὸ Καθ. Γρηγ. Στάθη, Ἀθήνα 1977, σ. 333. Ἐπίσης περὶ τῶν μουσικῶν εἰρμολογίων ἰδὲ *Μουσικὸς Πανδέκτης*, τ. 3, *Εἰρμολόγιον ἀργὸν καὶ σύντομον*, ἐπιμελεῖα ὑπὸ Ἀπ. Βαλληνοδρᾶ, ἔκδοσις Ἀδελφότητος θεολόγων Ζωῆ, Ἀθῆναι 1976, σ. α' - ι'.

Κανόνες κατ' ἤχον εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν ψαλλόμενοι κατὰ Σάββατον ἐν αἷς ἑορτάζεται μοναῖς*.

Κανὼν πρῶτος οὗ ἡ ἀκροστιχίς: Γέννησιν ὑμῶ τοῦ θεανθρώπου Λόγου.

5 Ὡδὴ α΄. Ἦχος α΄. Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε.

*Γηθόμενοι μοι θεόφρονες
 συμμέλψατε Χριστοῦ θεῖαν γέννησιν,
 ἐν ἧ ὁ Ἀδὰμ ἐγήγεραται
 ἄδου τῶν ταμιείων καὶ οὐρανὸς
 10 βατὸς ἀνεδείχθη
 τοῖς ἐν πίστει ἀννυνοῦσι ταύτην ἅπασιν.*

*Ἐν φάτῃ σήμερον θαύματος
 ὁ φάτῃν οὐρανοῦ συστησάμενος
 καὶ γῦρον τῆς γῆς^α δραπτόμενος
 15 τίθεται, ἵνα σῶσῃ πᾶσαν βροτῶν
 φύσιν ἀλογίας,
 ἧς ὑπέστη, συμβουλή τοῦ δεινοῦ ὄφραως.*

*Ναὸς ἐδείχθη τὸ σπήλαιον,
 ἐν ᾧπερ ἡ Παρθένος ἀπέτεκεν,
 20 ἡ φάτῃ θυσιαστήριον,
 θρόνος δὲ ἡ τεκοῦσα, ἀρχιερεὺς
 ὁ τεχθεὶς δεσπότης,
 χερουβεὶμ δὲ ἱερεῖς, ἄγραυλοι διάκονοι.*

* Marcianus Gr. II 103 (1312) = M ff. 221r-235v
 Ambrosianue Gr. 290 = A ff. 149r-170r

α βλ. Ἦσ. 40,22.

στ. 1-2 *Κανόνες κατ' ἤχον εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν ψαλλόμενοι κατὰ Σάββατον ἐν αἷς ἑορτάζεται μοναῖς: Κανόνες εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν κατ' ἤχον ψαλλόμενοι εἰς τὴν μονὴν τοῦ Σίμωνος καὶ εἰς τὰς λοιπὰς μονὰς τῶν Χριστοῦ γεννῶν Α*
 στ. 12 *φάτῃ καὶ ἄστρον τι schol. in m. M A*

Ἦδὴ γ'. Τῷ πρὸ τῶν αἰώνων.

25. Νῦν ἐκ τῆς Παρθένου
ἀπορρήτως ἐτέχθη μονογενής,
ὁ γεννηθεὶς πρὸ τῶν αἰώνων
ἐκ πατρὸς ἀνεκφράστως,
Χριστός, ᾧ πιστοὶ βοήσωμεν'
30 ὁ δι' ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς γεγονώς,
ἅγιος εἶ Κύριε.

- Ἠκρίβωσε χρόνον
ὁ Ἡρώδης^α, ἀστέρος ὀφθέντος καινοῦ
παρὰ τῶν μάγων, δολοφθόνως
35 ἀνελεῖν τὸν δεσπότην,
μάτην προσδοκῶν ὁ δειλαῖος
πρὸς τῇ παρουσίᾳ ζωῆ καὶ Θεοῦ'
πέπτωκε γὰρ ἄθλιος.

- Σύμβολον ἰδόντες
40 τὸν ἀστέρα οἱ μάγοι ὡς ἀρτιφαῆ
τοῦ παγκοσμίου βασιλέως
ἠκολούθησαν τούτῳ,
μέχρι τὸν ἀφθαστον ἐφθασαν,
καὶ προσκυνήσαντες τούτῳ σεπτῶς
45 δῶρα προσεκόμισαν.

Ἦδὴ δ'. Ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί.

Ἵνα τῆς σειρᾶς με τῶν κακῶν^β
ἐκλύσης, Ἰησοῦ Χριστέ,
σπαργάνοις θέλων ἐντετύλιξαι, καὶ φάτνη ἐν εὐτελεῖ

α βλ. Ματθ. 2,7.

β βλ. Παροιμ. 5,22.

στ. 33 Ἡρώδης: Ὁ Ἡρώδης βουλόμενος ἀνελεῖν τὸν Κύριον, ἐαυτὸν δὲ ζῆν καὶ βασιλεύειν, ἀμφοτέρων ἀπέτυχε, μήτε γὰρ τὴν τῶν βρεφῶν ἀναίρεσιν, καὶ αὐτὸς τέθνηκε, στερηθεὶς τῆς τε προσκαίρου βασιλείας καὶ τῆς οὐρανοῦ. Schol. in m.
A

στ. 39 ἰδόντες M supra lineam A: εἰδότες A

στ. 40 ἀρτιφαῆ M: ἀρτιφανῆ A in m. M

50 τῶν ἀλόγων ἐτέθης,
 ἵνα τῶν ἐθνῶν καὶ Ἰουδαίων
 ἐν μέσῳ ζώων γνωσθῆς.
 Δόξα τῇ δυνάμει σου, Κύριε.

Νῆσοι πᾶσαι, ἔθνη καὶ φυλαί,
 55 Ἀράβων βασιλεῖς ὁμοῦ
 θαρσεῖς Σαβᾶ δῶρα προσάξατε^α θεῷ τῷ παμβασιλεῖ·
 δι' ἡμᾶς γὰρ κατήλθεν
 ὕδατος ὥσπερ εἰ ἐπὶ τὸν πόκον
 σταγόνες ἀψοφητὶ
 60 «δόξα τῇ δυνάμει σου» κράζοντες.

f. 221v

Ὑμνοὺς καὶ ᾠδὰς πνευματικὰς^β
 προσάξωμεν βροτοὶ Χριστῷ
 τῷ βασιλεῖ, ὥσπερ θυμίαμα καὶ χρῆμα ὥσπερ χρυσοῦ
 καὶ ὡς σμύρνης εὐώδους,
 65 τήρῃσιν ἐντολῶν σεπτῶν καὶ θείων,
 καὶ ἅπασαν ἀρετὴν·
 τοῖσδε γὰρ προσέχει ὁ Κύριος.

Μάντεων μανία καὶ δεινῶν
 δαιμόνων ἢ ὄφρυς ὡς χνοῦς
 70 καὶ μάγων πλάνη ἐξωτράμισται. Ἀφοῦ Θεὸς ἐπὶ γῆς
 ἐκ παρθένου ἐφάνη,
 πέπαυται ἐθνῶν πολυθειᾶ,
 ὁ Κύριος εἷς ἐστίν,
 ὄνομα δὲ τούτου κυκλοῦν τὴν γῆν·.

75 Ὡδὴ ε΄. Θεὸς ὢν εἰρήνης.

Νεφέλη σε κούφη^δ,

α Ψαλμ. 71,10.

β βλ. Ἐφεσ. 5,19.

γ Ζαχ. 14,9-10.

δ βλ. Ἠσ. 19,1.

στ. 53 Κύριε om. A

στ. 55 Ἀράβων correxi: ἀραβων M A

στ. 63 βασιλεῖ M: παμβασιλεῖ A

Χριστέ, μυστική
 ἢ παρθένος ὠλέναις ἐδέξατο,
 εἰς Αἴγυπτον δὲ πέφευγε τῷ φόβῳ τοῦ δεινοῦ
 80 Ἡρώδου τοῦ τυράννου,
 ἔνθα τῆς τυραννίδος
 τῶν εἰδώλων ἔλυσας,
 τοὺς προσκυνούντάς σε, φιλάνθρωπε.

Ἦθ θαῦμα θαυμάτων,
 85 ὁ πᾶσαν πνοήν
 ἐναπόγραφον ἔχων ἐγγέγραπται
 τοῖς κώδηξι τοῦ Καίσαρος, ὑπόδειγμα ἡμῖν
 λιπῶν ταπεινοσύνης,
 πιστούμενος τὴν σάρκα,
 90 τῷ Ἀδὰμ δὲ λύτρωσιν
 ὡς φιλάνθρωπος δωρούμενος.

Τίς μὴ ἐκπλαγεῖη
 βροτῶν τὴν φρικτὴν
 τοῦ σωτῆρος ἡμῶν συγκατάβασιν,
 95 ὁ ἄνω προσκυνούμενος ὑπὸ τῶν χειρουβείμ,
 κάτω φορολογεῖται,
 ὡς δοῦλος ὁ δεσπότης
 ἡμῖν πραγματευόμενος
 ἐλευθερίαν ὡς φιλάνθρωπος.

100 Ὀδύνας φυγοῦσα
 ἢ πάναγνος
 ἐν τῷ τίκτειν ἀφθόρως τὸν Κύριον,
 τὴν Εὐάν ἠλευθέρωσεν ὀδύνης καὶ λυπῶν
 καὶ γὰρ μὴ δεξαμένη
 105 δι' ἡδονῆς ἐν μήτρᾳ,
 ἄνευ ὀδύνης ἔτεκε,
 παρθενεύουσα ὡς πρότερον.

Ἦθ δὲ ς'. Σπλάγχων Ἰωνᾶν.

Ἦπαντρος ὀφθείς,
 110 πένης τε καὶ ἄοικος,

109 Ὑπὸ τὸ ἄντρον schol. in m. M

- ὁ στήσας ὡς δέροιν πόλον, εὖσπλαγχνε,
 διατείνας δὲ
 ὡς σκηνὴν καὶ ποιήσας τὴν γῆν ὡς οὐδέν,
 διδοὺς ἄρχουσι τὸ // ἄρχειν^α εὐχερέστατα
- f. 234
- 115 πύλας
 οὐρανοῦ ἀνέφξας^β
 τοῖς δοξάζουσιν σὴν θεῖαν γέννησιν.
- Θάμβος ἦν ἰδεῖν·
 ὁ τρέφων ἐτρέφετο,
 120 μαστὸν ἐκ παρθένου ἐδανείζετο
 ὁ βρύων πηγὰς
 καὶ ὁ πάντα τῷ νεύματι φέρων Θεός,
 καὶ βροτὸς χρηματίσας περιφέρεται,
 ἵνα
- 125 τὸν φθαρέντα ἄνθρωπον
 ἐν αὐτῷ διασώσῃ, ὡς εὖσπλαγχνος.
- Ἔθνη καὶ λαοὶ
 γλώσσα πᾶσα βρότειος,
 ὑμνήσατε σήμερον ἐόρτιον·
- 130 ᾠφθη γὰρ Θεὸς
 ἐπὶ γῆς· διὰ σαρκὸς καὶ συνεκράθη βροτοῖς,
 ὡς προέφη ὁ προφήτης τηλαυγέστατα.
 Δόξα
 τῇ συγκαταβάσει σου,
- 135 Ἰησοῦ μου Χριστὲ πολυέλεε.
- Ἄ πάλαι ἰδεῖν
 δίκαιοι ἰμείροντο,
 προφήται δὲ πάλιν προεφήτευσαν,
 πατριάρχαι δὲ
- 140 προϋδόντες ἐχάρησαν, συμβολικῶς
 ταῦτα σήμερον ἐξέβη καὶ τετέλεσται·
 τοίνυν
 καὶ ἡμεῖς κροτήσωμεν
 τὴν ἀλήθειαν μᾶλλον θεώμενοι.

α Ἦσ. 40,23.

β βλ. Γ' Μακ. 6,18.

γ βλ. Βαρ. 3,38.

145 Ὠδὴ ζ'. Οἱ παῖδες εὐσεβεία.

Νευσιάζων ὁ Ἡρώδης φθόνῳ κάρα
ἀποκτείνει πέφραδε σέ τὸν φιλόανθρωπον,
μαθεῖν ἐκ τῶν μάγων ἐκδεχόμενος,
ἀλλὰ γνόντες τὴν βουλήν, τραπέντες ἔψαλλον·

150 «Ὁ τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἶ».

Θωπεΐαις ἐπειρᾶτο ὑποκλέπτειν
ὁ σκαιὸς τὸ ἄπλαστον πρὸς τοὺς μολήσαντας
εἰπὼν «ἀπελθόντες ἐρευνήσατε»·
ἀλλ' ἐγνώσθη ἐκ Θεοῦ τὸ ραδιούργημα.

155 Ὁ τῶν πατέρων θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Ῥαὰβ καὶ Βαβυλῶνος νῦν ἐμνήσθης,
ἀλλοφύλων Τύρου τε, λαοῦ Αἰθίοπος^α·
καὶ γὰρ ἐν σκοτίᾳ οὐ παρέδραμες,
ἀλλ' ἐσώσω τῆς δεινῆς αὐτοῦς πωρώσεως

160 ὑμολογοῦντας, Χριστέ, τὴν γέννησίν σου.

Ὠλώλειν ἐν λειμῶνι τοῦ δεσπότη
παραβὰς τὸ πρόσταγμα ὑπὸ τοῦ ὄφρα
κλαπεῖς τὴν βουλήν καὶ τὴν διάνοιαν,
ἀλλ' ἐν φάτῃ τῶν κτηνῶν με τεθεῖς ἔσωσας·

165 Ὁ τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Ὠδὴ η'. Θάυματος ὑπερφυοῦς.

Πάροιθεν ὁ Δανιὴλ σὴν βασιλείαν
ἐξεϊκόνισε διὰ τοῦ λίθου,
ὄνπερ ἐθεάσατο ἐκ τοῦ ὄρους

170 ἄνευ χειρὸς κατελθόντα καὶ συντριψάντα εἰκόνα χρυσοῦ^β· //

καὶ γὰρ ἐκ παρθένου ἀνατέταλκας,

f. 222v

α. Ψαλμ. 86,4.

β. βλ. Δαν. 2,34.

στ. 148 ἐκ Α: ἐν Μ

στ. 149 γνόντες cogerxi: γνῶντες Μ Α

στ. 164 ἔσωσας Μ: ἔσωσεν Α

βασιλείας λεπτίνας πάσας, ὑπέρτατε,
αὐτὸς διαμένων εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

- Ἵθρυα ἐν Δειροῦ τῆς Βαβυλῶνος^α
175 ἐκ συνθήματος ἐποίει πάντα
προσκυνεῖν ἀγάλατι τοὺς τοπάρχας^β
φρενοβλαβῶς· ὁ ἀστὴρ δὲ οὐρανόθεν ὑποδείκνυσι
νῦν μάγοις προοδεύων εἰς προσκύνῃσι
«εὐλογεῖτε» βοῶσι «πάντες τὸν Κύριον
180 καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας».

- Ἵμνησεν ἡ στρατιὰ τῶν ἀρχαγγέλων
δίκην ἀστρῶν σε περικυκλοῦντες
τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης
ἐν Βηθλεέμ, «ἐν ὑψίστοις Θεῷ δόξα» ἀνακράζοντες.
185 Διὸ καὶ ἡμεῖς τούτους μιμούμενοι
εὐλογοῦμεν ἀπαύστως σὲ τὸν φιλόανθρωπον
καὶ ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

- Λέσχη ἅπασα τῶν σοφιστῶν παυσάσθω,
ὅπως τέτοκε παρθένος Λόγον
190 ἐν γαστρὶ χωρήσασα ἄνευ πάθους·
καὶ γὰρ Θεὸς ὁ τεχθεὶς, μετασκευάζειν ὅς οἶδε σοφῶς·
Θεῷ γὰρ τὰ πάντα ὑποτέτακται·
ὃ βοῶμεν «ὑμνεῖτω κτίσις τὸν Κύριον
καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας».

- 195 Ὡδὴ θ'. Μυστήριον ξένον.

- Ὁ οὐράνιος
ἄγγελος ὤφθη φυλάσσοισι
φυλακὴν παννύχιον
ποιμένης.
200 ἀγροικικῆς ἐξαισίως,

α βλ. Δαν. 3,1.

β βλ. Δαν. 3,2.

γ βλ. Ἀμ. 5,8.

καὶ δόξα Κυρίου
αὐτοὺς περιέλαμψε^α, δοξάζοντας
Χριστὸν τὸν Θεόν,
ὄν ἀνυμνοῦντες μεγαλύνομεν.

- 205 «Γαλαθινὸν^β βρέφος
ἐν φάτνῃ εὐρήσετε»,
τοῖς ποιμέσιν ἄγγελος,
«οὗτός
ἐστὶ σωτὴρ ἡμῶν^γ», ἔφη.
210 «Τὸν φόβον ἀφέντες
διὸ ἀνυμνήσατε βοῶντες, ἵνα
Θεὸς ὁ ἐλθὼν
εἰς τὸν κόσμον σώσαι ἅπαντας^δ».

- Ἄλλοτε
215 Ὁ τοῦ πατρὸς ὄρος
καὶ λόγος καὶ χαρακτηρ
καὶ σφραγὶς ἀκίνητος
δόξης τε
τῆς αὐτοῦ ἀπαύγασμα^δ
ἐν φάτνῃ χωρεῖται,
220 βροτὸς ἐκ παρθένου προελθὼν,
ἵνα ἡμᾶς υἱοὺς θεοῦ
κατὰ χάριν ἀπεργάσῃται.

- Ἄλλοτε
225 Ὑπογραμμὸν θέλων
ἡμῖν καὶ ὑπόδειγμα
λιπεῖν ταπεινώσεως
ἄνθρωπος
ὁ Θεὸς ἐκ παρθένου
σήμερον ἐτέχθη
λιτὸς ἐν σπηλαίῳ καὶ ἐν φάτνῃ
230 πενιχοῦ, πιστοῖ,
ὄν ἀνυμνοῦντες μεγαλύνομεν. //

α Λουκ. 2,9.

β βλ. Σ. Σειρ. 46,16.

γ Λουκ. 2,11.

δ. βλ. Ἐβρ. 1,3 καὶ Ἀκολ. Μεγ. Ἑσπ. Πεντηκοστῆς, Εὐχὴ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...».

Κανὼν β' οὐ ἢ ἀκοσιχίς: Μέλω μέλος Χριστοῦ γενέθλη δεύτερον.

ᾠδὴ α'. Ἦχος β'. Ἐν βυθῷ κατέστρωσε ποτέ.

Μετασχὼν τοῦ χείρονος Χριστὸς
τὸ κρεῖττον μοι δίδωσι

- 5 τὸ γὰρ ἐμὸν ἐνδυσάμενος κώδιον
τὴν ψυχὴν σὺν σώματι
ἀντιδίδωσι τὴν ἐκείνου θεότητα
ὁ δεδοξασμένος Κύριος, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται^α.

Ἐν βυθῷ ὑπάρχοντα τὸ πρὶν

- 10 τῷ τῆς ἀθεότητος,
καὶ κινδυνεύοντα πάντοθεν, εὐσπλαγχνε,
οὐ παρείδες, δέσποτα
ἀλλ' ἐξ ὕψους σου κατελθὼν με διέσωσας
διὸ ἀναμέλω, Κύριε, τὴν ἐνδοξὸν σου κένωσιν.

15 Λειτουργγοὶ οὐράνιοι ποτὲ

σὺν ποιμέσιν ὕμνησαν,
τὴν τοῦ σωτῆρος ἐν Βηθλεὲμ γέννησιν
αὕτη πρώτη ἔνωσις
οὐρανίων καὶ ἐπιγείων ἐγένετο,

- 20 ἧς μὴ στερηθεῖην, Κύριε, ὕμνων σε, παντοδύναμε.

Πατρικοὺς τοὺς κόλπους μὴ λιπῶν^β

οὐδαμῶς ὁ Κύριος
παρθενικῇ ἐν νηδύι ἐσκήνωσεν,
ὡς τὸν ἐκ παρθένου γῆς

- 25 ὀλισθήσαντα πρὶν Ἀδὰμ διορθώσῃται
ὅθεν ἀνυμνοῦμεν ἅπαντες τὴν θείαν αὐτοῦ γέννησιν.

ᾠδὴ γ'. Ἐξήνηθησεν ἡ ἔρημος.

ᾠ θαύματος, ὁ χρόνων

α Ἐξ. 15,1.

β Παρακλητικῇ, Κυριακῇ, ἤχος Βαρύς, εἰς τὸν Ὅρθρον εἰρμὸς δ' ᾠδῆς.

ποιητῆς ὑπάρχων ἔμβρυον, ἵνα μὴ δόξη
 30 φάντασμα ὠρισμένον, περιέμεινε,
 γενόμενος κατ' ἐμὲ τέλειος ἄνθρωπος.

Μακάριαι αἱ χεῖρές σου
 Ἰωσήφ καὶ ὄμματα τοιαῦτα ὑπουργήσαντα
 τοῦ σωτήρος φρικτὰ μυστήρια,
 35 δι' ὧν ἐν παραδείσῳ ἐπανήλθομεν.

Ἐπέγνωκε τὸν κτίσαντα,
 ὁ βοῦς καὶ ὄνος, Κύριε, ὁ Ἰσραὴλ δ' οὐκ ἔγνω σε^α,
 ἀλλὰ φθόνῳ τὴν παρουσίαν σου
 ὑποκρύπτειν διενόει ὁ ἀσύνετος.

40 Λαγόνες σου, θεόνυμφε
 Μαρία, πανακήρατε, τῶν οὐρανῶν εὐρύτεραι
 ἀνεδείχθησαν ἐμφανέστατα
 τὸν κτίστην γὰρ τούτων ἐβάστασας.

Ἦδη δ'. Ἐλήλυθας ἐκ παρθένου.

45 Ὁ ἥλιος κατασκίου ἐξ ὄρους ἐλήλυθας^β,
 τῆς ἀγνῆς θεόπαιδος τῆς δικαιοσύνης καὶ ἔσωσας
 σκότει με καθήμενον
 δεινῆς πωρώσεως
 δόξα τῇ γεννήσει σου Κύριε. //

50 Σαμάρεια σκυλευθεῖσα τὸ πάρος ἀπέλαβε,
 Δαμασκὸς ὡσαύτως δὲ διὰ Χριστοῦ τὰ ἀρπάγματα
 ἔναντι Ἀσσυρίων
 διὸ κραυγάζουσι,
 «δόξα τῇ γεννήσει σου Κύριε».

f. 223v

α βλ. Ρωμ. 10,11.

β βλ. Ἀβακ. 3,3.

στ. 35 δι' ὧν M: ἐν οἷς et supra lineam δι' ὧν A

στ. 36 ἐπέγνωκε M: ἐπέγνωσε A // κτίσαντα A: κτήσαντα M

στ. 37 ἔγνωσε M: ἔγνωκεν et supra lineam ἔγνωσε A

στ. 53 κραυγάζουσι in m. M A: κράζουσι M A

- 55 *Χιτώνά με ἀπεκδύσας δερμάτινον^α, Κύριε,
ὄν τῆς παραβάσεως προξενησάσης ἐπέθηκας,
ἄφθαρτον ἐνέδυσας,
ἐμοὶ γενόμενος
ὅμοιος, χωρὶς ἀμπλακῆματος.*
- 60 *Ῥωννύεται διὰ σοῦ, Παναγία θεόνυμφε,
τῶν ἀνθρώπων σύμπασα ἢ οὐσία ἐξασθενήσασα^β
ἔσχες γὰρ ἐν μήτρᾳ σου
τὸν πλάστην τῆς φύσεως,
οὔτε νῦν δοξάζει τὴν γέννησιν.*
- 65 **ᾠδὴ ε΄. Μεσίτης θεοῦ.**
- Ἰδέτω λαός,
ὁ καθήμενος ἐν σκότει, φῶς γνώσεως^β
ὁ υἱὸς γὰρ γέγονε
τοῦ Θεοῦ παιδίον καὶ ἐδόθη ἡμῖν,
70 ὁ αὐτὸς χρηματίσας, πρὸς ὄπερ ἦν καὶ ἄνθρωπος.*
- Σαρκὶ συγκραθεῖς
ἀσυγχύτως, Λόγε τοῦ Θεοῦ καὶ Θεέ,
οὐδαμῶς μετέσχηκας
ἐξ αὐτῆς μολύσματος, καθάρως δὲ
75 τῶν κακῶν διεσώσω ἐν σεαυτῷ, φιλόανθρωπε.*
- Τριάδος ὁ εἷς
καθ' ἡμᾶς τελεῖ καὶ παρατείνεται
χρονικὴν παράτασιν,
ὁ συναΐδιος ἐκ τοῦ Πατρὸς
80 γεννηθεῖς ἀνεκφράστως, ἵνα ἡμᾶς διασώσῃται.*
- Οὐδεὶς ἐπὶ γῆς,
τῶν ἀνθρώπων γέγονε, Χριστέ, ἱκανὸς*

α βλ. Γεν. 3,21.

β βλ. Ματθ. 4,16.

γ Ἦσ. 9,6.

ἐκφυγεῖν τοῦ κριματος
 τοῦ ἀδαμιαίου, ὡς ὑπεύθυνος,
 85 διὰ σοῦ δὲ τοιαύτης ἐπαγωγῆς ἐρρούσθημεν.

Ῥδὴ ζ'. Ἐν ἀβύσσῳ πταισμάτων κυκλούμενος.

Ἵπερῶα στεγάζων ἐν ὕδασι,
 νέφη ὁ τιθεὶς τὴν ἑαυτοῦ ἐπίβασιν^α
 ὑπὸ σπηλαίῳ κρύπτεται
 90 καὶ ἐν φάτῃ ἐκὼν ἀνακλίνεται.

Γειτνιώσι ποιμέσιν ὁ ἄγγελος
 ὡς εὐηγγελίστατο Χριστοῦ τὴν γέννησιν,
 ἐπειγόμενοι ἔδραμον
 καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν.

95 Ἐγκανχᾶσθαι ὁ τύραννος πέπαιται
 σοῦ ἐνανθρωπήσαντος, εὐσπλαγγνε Κύριε,
 καὶ τῶν δαιμόνων φάλαγγες
 ἐξησθένησαν φόβῳ τοῦ κράτους σου.

Νημερτῶς ἐχρημάτισας ἄνθρωπος
 100 οὐ μὴν κατὰ ἕκστασιν τῆς σῆς θεότητος,
 ἀλλὰ Θεὸς ὢν τέλειος
 καὶ βροτὸς ἐχρημάτισας, Κύριε.

Ῥδὴ ζ'. Ἀντίθεον πρόσταγμα.

Ἐνούσιος πέφυκας τοῦ Θεοῦ Λόγος καὶ κόλπων
 105 ἀχώριστος ὑπάρχων τοῦ γεννήτορος
 ἐν κόλποις πεφοίτηκας τῆς παναχράντου, Χριστέ,
 πνεύματος ἐνεργείᾳ //
 καὶ Πατρὸς εὐδοκίᾳ διό σε δοξάζομεν.

f. 224r

Θεὸν οἱ νομίζοντες τὸ πῦρ, ἀφρόνως ἀστέρι
 110 ἐπόμενοι τὸν ἥλιον κατέλαβον
 Χριστόν, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν^β,

α Ψαλμ. 103,3.

β Ψαλμ. 145,6.

ὄν ὑμνοῦντες ἔλεγον,
 «σὺ εἶ εὐλογημένος καὶ ὑπερένδοξος».

Λευχεύοντες ἄγγελοι μετ' εὐλαβείας ἐστῶτες
 115 μετάρσιοι τὸν αἶνον ἀνεκραύγαζον,
 Θεῷ τῷ πτωχεύσαντι διὰ βροτοὺς ἐν σαρκί,
 «δόξα καὶ εἰρήνη
 ἐπὶ γῆς καὶ εὐδοκία ἐν τοῖς μέροσι».

Ἦγάσαντο βλέποντες ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς κόρης σε,
 120 μάντιες, τὸν πάντα περιέχοντα
 διὸ καὶ ἀνοιξαντες τοὺς θησαυροὺς ἑαυτῶν^α
 δῶρα σοι προσήνεγκαν,
 Χριστέ, χρυσὸν καὶ σμύρναν ὁμοῦ καὶ λίβανον.

ᾠδὴ η΄. Καμινὸς ποτέ.

125 Δάμαλις σεπτὴ τὸν μόσχον τετοκυῖα^β,
 τὸν ἁμαρτίας ἀφαιρούμενον τοῦ κόσμου ὡς νήπιον
 ἐν τῇ φάτνῃ κατατίθεται,
 τὸν ποιητὴν τῆς κτίσεως ψάλλουσα
 «εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον».

130 Ἐσκαλλε ποτὲ Ἡρώδης ὁ παράφρων
 παρὰ τῶν μάγων ἰμειρόμενος μαθεῖν τὸ τικτόμενον
 οὐχ ὡς μέλλων εἰς προσκύνησιν
 τῷ βασιλεῖ προσέρχεσθαι, δεῖδων δὲ
 μὴ ἐκπέση μᾶλλον ἢς ἤρχεν ἀρχῆς ὁ τρισάθλιος.

135 Ὑλὴν τῆς ἀγνῆς παρθένου τὴν γαστέρα
 ὁ παντοκράτωρ ἐξευράμενος τῷ θείῳ βουλήματι
 τὸ ἡμέτερον ἀνέλαβεν
 ἀναμαρτήτως φύραμα θέλων με
 τῷ ὁμοίῳ σῶσαι τὸ ὅμοιον, ὁ μόνος φιλόανθρωπος.

140 Τόκον τῆς ἀγνῆς λοχείας σου, Παρθένε,

^α Ματθ. 2,11.

^β Ἀκολ. Ἀκαθίστου Ὑμνου, ᾠδὴ γ΄, α΄ τροπάριον.

γ βλ. Παρακλητικὴ, Ἦχος α΄, Κυριακὴ εἰς τὸν Ὁρθρον, εἰρμὸς θ΄ ᾠδῆς.

πρὶν ἐν τῷ ὄρει ἐξεικόνισεν ἡ βιάτος ἡ ἀφλεκτος·
 τὸ πῦρ γὰρ τῆς θεότητος
 ἐν σῆ γαστρὶ γενόμενον ἔσωσεν
 ἀβλαβῆ σε μείνασαν ὡς πρὸ τόκου πανάφθορον.

145 Ὡδὴ θ'. Ἀνάρχου γεννήτορος.

Ἐξ ὕψους ἐπέφανεν ὁ παντοκράτωρ Κύριος
 ἐκ Παρθένου ἀγνῆς προελθὼν ἐν σώματι,
 τοῖς κατεχομένοις θανάτου ἐν σκιᾷ^α
 καὶ ἐν ἀγνωσίᾳ,

150 τοῦ πάντα τεκτῆναντος
 δωρησάμενος ἐπίγνωσιν.

Ῥωννύων τὴν ἐκπτωτον ἡμῶν οὐσίαν, Κύριε,
 κενωθεὶς οὐκ ἐτρόπησ τῆ σῆ θεότητι
 ἐν τῷ τὴν φθαρεῖσαν οὐσίαν ἀναλαβεῖν,

f. 224v

155 ἀλλ' ἔμεινας αὐθις
 Θεός τε καὶ ἄνθρωπος
 ἐν μιᾷ τῇ ὑποστάσει σου.

Ὅθνεϊαν τὴν κύησιν τὴν ἑαυτοῦ καὶ γέννησιν
 ὁ Θεοῦ Θεὸς Λόγος σοφῶς ἀνέδειξεν·

160 ἄνευ γὰρ ἀνδρὸς συνελήφθη ἐν τῇ γαστρὶ
 τῆς ἀειπαρθένου·
 διὸ καὶ γεγέννηται
 ἄνευ πάθους ὁ φιλόανθρωπος.

Ναὸς καὶ παλάτιον δειχθεῖσα καθαρῶτατον

165 τοῦ ναοῦ τοῦ τὰ πάντα δημιουργήσαντος,
 ναὸν καμὲ δειῖξον λαμπρόν τε καὶ δεκτικόν

δ Ψαλμ. 57,6.

στ. 146 παντοκράτωρ A: παντοκράτορ M

στ. 164 Ναὸς μὲν τοῦ Χριστοῦ τὸ ἴδιον σῶμα, τούτου δὲ ναὸς ἡ θεοτόκος schol. in m.

A. // Λύσατε, φησίν, τὸν ναὸν τούτου [Ἰωάν. 2,19] schol. in m. M

θείας ἐνεργείας,
θεὸς κατὰ μέθεξιν
ὡς γενήσομαι, πανάμωμε.

f. 224v

Κανὼν γ' οὐ ἢ ἀκροσπιχίς. Ἄδω τρίτον μέλισμα τοῖς γενεθλίοις.

Ῥδὴ α'. Ἦχος γ'. Ὁ τὰ ὕδατα πάλαι.

Ἀπορῶ τι λαλήσειν. Φάτνη ἀνακλίνεται
ὁ ἐπὶ θρόνου καθήμενος· βρέφος
5 γὰρ γέγονεν ὁ παλαιὸς ἡμερῶν^α,
καὶ ὁ ἀναφῆς χερσὶν
εἰλίσσειται ἐν σπαργάνοις.
Αὐτῶ μόνῳ ἄσωμεν, ὅτι δεδόξασται.

Διαθήκην ἣν πάλαι ἔφη τῷ οἴκῳ
10 Ἰούδα διαθήσειν ὁ δεσπότης,
γεγονῶς ἄνθρωπος ἐκ παναχράντου μητρὸς
ἔθετο καινὴν ἡμῖν
ποιήσας πρῶτος καὶ διδάξας^β.
Αὐτῶ μόνῳ ἄσωμεν, ὅτι δεδόξασται.

15 Ὡς μεγάλη ἡ θεία δύναμις Λόγου
τοῦ θείου. Δι' ἀδοξίας τῆ δόξης
τὸν Ἀδὰμ ἔρχεται κατακοσμηῆσαι ὡς πρὶν
ὄθεν καὶ ὑπέρχεται
τὸ ἡμέτερον σῶμα,
20 ἵνα ἀγιάσῃ τῆ τούτου θεότητι.

Τὸν τῆς ὕβρεως ὄρον καὶ τὸν τῆς ἀτιμίας

α βλ. Δαν. 7,9.

β βλ. Ματθ. 5,19.

στ. 169 γενήσομαι M et s. l. γενήσωμαι: γενοίμην et sub lineam γενήσομαι A // πανά-
μωμε M: παναμώμητε A et sub l. πανάμωμε A

στ. 7 ἐν σπαργάνοις M: ἀνθρωπίναις et in m. ἐν σπαργάνοις A

ἀρετῆς δείξει τρόπον, τὸ ἐμὸν
 φύραμα ἀναλαμβάνει Θεός,
 ἵνα διδοὺς (- -)

- 25 καὶ λαμβάνων θησαυρούς μοι
 τῆς ἄνω ζωῆς ἐμπορεύηται.

ᾠδὴ γ'. Ὁ ἐκ μὴ ὄντων.

Ῥεῦσιν γεννήσας ὑπέμεινεν ὁ Πατὴρ οὐδόλωσ, φιλάνθρωπε,
 οὐδὲ // ἡ τεκοῦσά σε νῦν f. 225r

- 30 φθορὰν ὑπέμεινε'
 καὶ γὰρ ἡ σύλληψις ὑπὲρ πάντα λόγον.

Ἴνα μὴ μέγα λογίσηται ὁ Ἀδὰμ γυναῖκα βλαστήσας
 γυναικὸς ἄνευ τὸ πρότερον'
 διὰ τοῦτο ἔτεκεν

- 35 ἄνευ ἀνδρὸς ἄνδρα ἡ πανύμνητος.

Τὸ χρέος ἤδη ἀνδράσι τῶν γυναικῶν ἀπέδωκε τέξασα
 ἡ παρθένος πλὴν ἀνδρός,
 ὥσπερ προεβλάστησεν
 ὁ Ἀδὰμ γυναῖκα ἄνευ γυναικός.

- 40 Ὁ Ἀδὰμ πάλαι τὴν σάρκα ἀφαιρεθεὶς μείωσιν οὐχ ὑπέμεινεν.
 Ἡ θεόνυμφος τέξασα
 φθορὰν οὐκ ἐδέξατο,
 ἵνα τὸ ταῦτὸν δειχθῆ τῆς φύσεως.

ᾠδὴ δ'. Ἐθου πρὸς ἡμᾶς.

- 45 Νάπαι καὶ βουνοὶ ποταμοὶ κροτήσατε, σήμερον
 ὁ μονογενῆς Θεοῦ Υἱὸς
 εἰς ἡμᾶς παραγίνεται πρόβατον
 ζητήσαι τὸ πλανώμενον^α, ἀνακαινίσαι
 πάντα τῇ γεννήσει αὐτοῦ.

α βλ. Α' Πέτρ. 2,25.

47 ἡμᾶς correxi: ὑμᾶς M A

50 Μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων^α γέγονας, Κύριε,
 ὑπήκοος γενόμενος Πατρὶ
 τῷ καθ' ἡμᾶς προσλήματι, λύων μου
 τὴν πρῶην παράβασιν· διό σοι
 «δόξα» κράζω, παντοδύναμε.

55 Ἔαρ μυστικὸν ἢ σεπτὴ σου γέννησις, Κύριε,
 ἀνακαινίζουσα ἡμᾶς
 φθορᾶ καθυποκύψαντας πρότερον·
 διό σοι κρυγάζομεν εὐχαριστοῦντες,
 «δόξα τῇ δυνάμει σου».

60 Λύχνος τῷ Θεῷ ἢ ἀγία σὰρξ ἐχημάτισεν,
 ἦν ἐκ τῆς Παρθένου καὶ ἀγνῆς
 εἰς ἡμῶν ἀνεύρεσιν ἔλαβε·
 διὸ αἰσχυνέσθωσαν οἱ δυσφοροῦντες
 ταύτη καὶ προσκόπτοντες.

65 Ὡδὴ ε΄. Πρὸς σὲ ὀρθρίζω.

Ἰδοὺ ἐτέχθη ὁ τοῦ παντὸς δημιουργός
 ὑπερφυῶς καὶ ἀφθόρως
 ἐκ παρθένου^β, καθὼς
 προέφη ὁ Ἡσαΐας

70 εἰρήνην παρεχόμενος.

«Σωτὴρ ἐτέχθη^γ ἡμῖν ἐν πόλει τοῦ Δαυίδ»,
 ἐπιστάς ἄγγελος
 ἔφη τοῖς ποιμέσιν,
 «αὐτός ἐστι παντὶ τῷ κόσμῳ,

75 χαρὰ καὶ ἀπολύτρωσις^δ».

Μωσῆς ὡς ἔφη τῷ Ἰσραὴλ προφητικῶς,

α βλ. Α΄ Τιμ. 2,5.

β βλ. Ἠσ. 7,14.

γ Λουκ. 2,11.

δ βλ. Α΄ Κορινθ. 1,30.

ἰδοὺ ἠγέροθη
 προφήτης // ἠλειμμένος
 νόμους διδοὺς ἐλευθερίας^α
 80 εἰς ἅπαντα τὰ πέρατα. f. 225v

Ἄτρεπτως Λόγος ὁ τοῦ Πατρὸς ἐκ τῆς ἀγνῆς
 ἀναλαβόμενος
 σάρκα προῆλθεν
 ἐνεργεῖα Πνεύματος τοῦ Ἁγίου,
 85 καθ' ἣν με διεσώσατο.

Ῥοδὴ ζ'. Ἄβυσσος ἐσχάτη ἁμαρτιῶν.

Τράπεζα ἐδείχθη ἐν Βηθλεὲμ τοῦ θείου ἄρτους
 τὸ ὑπόγειον σπήλαιον,
 καὶ γὰρ ἐρμηνεύεται Βηθλεὲμ τρανώτατα
 90 οἶκος ἄρτου
 τοῦ διατρέφοντος τὰ σύμπαντα.

Ὁλβιος ὑπάρχεις, ὦ Βηθλεὲμ, ἐν τοῖς Ἰούδα
 ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελήλυθε
 τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν Ἰσραήλ, οὗ ἕξοδοι
 95 ἐξ ἀρχῆς ἡμερῶν
 αἰῶνος ὑπάρχουσιν.

Ἴδετε, ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ παραπικραίνων
 φιλονείκως τὸν Κύριον,
 οἱ χρησιμοὶ πεπλήρωνται τῶν προφητῶν σαφέστατα
 100 τοῦ γὰρ νόμου
 ὁ πληρωτῆς παραγέγονε.

Σχέδιος ὁ οἶκος τῶ βασιλεῖ καὶ ἐξ ἐτοίμου
 σὺν τῇ φάτνῃ τὸ σπήλαιον
 καὶ πτωχῇ ἢ τέσσασα καὶ ταπεινὰ τὰ σπάργανα.
 105 Μὴ ἐπαίρου λοιπόν,
 ὠκύμορε ἄνθρωπε.

α βλ. Ἰακ. 1,25.

β Ματθ. 2,6.

γ βλ. Ἰεζ. 2,3.

ᾠδὴ ζ'. Ὡς πάλαι τοὺς εὐσεβεῖς.

Γνωστὸς ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἐγένου ὁ Κύριος,
 ἐν Ἰουδαίᾳ^α καὶ πάσῃ γῆ^β
 110 ἐν εἰρήνῃ γὰρ ἐποιήσω τὴν νομὴν
 τῶν ἐθνῶν, φιλάνθρωπε.
 Διὰ τοῦτο μέλλομεν
 τὴν ἀγίαν σου γέννησιν.

«Εἰρήνη ἐπὶ τῆς γῆς^β», ἐβόων οἱ ἄγγελοι·
 115 καὶ γὰρ Χριστὸς ἦλθεν ἐν σαρκί·
 τὸ μεσότοιχον διαλύων τοῦ φραγμοῦ^δ,
 καὶ Πατρὶ κατήλλαξε
 τοὺς ἐν πίστει κράζοντας,
 «τὸν Θεὸν ἀνυμνεῖτε ἡμῶν».

120 Νηπίων ὁ δυσσεβῆς τὸ πλῆθος ἐθέρισεν
 οὐ τῷ ἄώρῳ μὴ μαλθαχθεῖς·
 τῷ γὰρ φονικῷ τῆς ὠμότητος πυρὶ
 ὄλος διεπρίετο.
 Ἄλλ' ἡμεῖς κραυγάζομεν
 125 «δοξαστὸς ὁ τῶν πατέρων Θεός».

Ἐξέστησαν οἱ χοροὶ τῶν νόων θαυμάζοντες
 τὸν ἐπὶ ὤμων χειρουβικῶν
 ταῖς παρθενικαῖς κομιζόμενον χειροσί·
 διὸ καὶ ἀνεκραύγαζον,
 130 «δόξα τῷ ἐν ὑψίστοις θεῷ». //

(- - - - -)

ᾠδὴ η'. Ἀστέκτω πυρὶ ἐνωθέντες.

f. 226r

Θηλάζει ὁ πρὶν ἐν ἐρήμῳ
 τοῖς Ἰσραηλίταις ἐκ τῆς πέτρας βλύσας ὕδωρ,
 τὴν πλευρὰν ὅπως μοι παράσχοι

α βλ. Ψαλμ. 75,1.

β Λουκ. 2,14.

γ βλ. Α' Ἰωάν. 4,2.

δ Ἐφεσ. 2,14.

135 εἰς θηλὴν κραυγάζοντι,
 «εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα τὸν Κύριον,
 καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας».

Λαμπήνην ὀρῶντες οἱ μάγοι
 τοῦ παμβασιλέως καὶ δεσπότου τὴν Μαρίαν
 140 σὺν χαρᾷ ἅμα καὶ ἐκπλήξει
 θεῖον ὕμνον ἔμελλον,
 «εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα τὸν Κύριον
 καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας».

Ἰκέτης Θεὸς ἐν Αἰγύπτῳ
 145 παραγεγονῶς διὰ τὸν δόλον τοῦ Ἡρώδου,
 τῆς ἀπάτης τῶν εἰδώλων
 ἔσωσε τοὺς μέλλοντας,
 «εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα τὸν Κύριον
 καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας».

150 Ὡδὴ θ'. Καινὸν τὸ θαῦμα.

Ὁ ὦν γεννᾶται μηδόλως ἐκστὰς τῆς οἰκείας φύσεως, γενόμενος
 βροτός^α

οὔτε πάλιν γέγονε
 Θεὸς ἐξ ἀνθρώπου, ἀλλὰ Λόγος ὦν ἀπαθὴς γέγονε σὰρξ
 μεινάσης τῆς φύσεως ἀτρέπτου.

155 Τοῦτον ἀπαύστως ὡς παντοδύναμον μεγαλύνωμεν.

Ἰούδα σκίρτα ὁ ἐξ Ἰακώβ^α ἐκ Παρθένου γὰρ ἡ προσδοκία ἦλθεν
 ἐθνῶν^α

ἐν σαρκί, ὁ Κύριος
 λυτρούμενος πάντας τῆς πολυθέου πλάνης καὶ ἀνάσσων αὐτῶν
 ὡς μόνος ὦν Κύριος καὶ πλάστης.

160 Τοῦτον ἀπαύστως ὡς παντοκράτορα μεγαλύνωμεν.

Σαρκὶ ἐτέχθη ὁ ἐκ τοῦ Πατρὸς πρὸ αἰῶνων φύσει γεννηθεὶς, ὡς
 οἶδεν αὐτός,
 ἀληθῶς Θεὸς ἐκ Θεοῦ

^α Γεν. 49,10.

ἐγεννήθη καὶ ἐκ Παρθένου ἄνθρωπος ἐτέχθη ἀληθῶς
 165 ἐκ μόνου καὶ μόνης τῆς Παρθένου,
 ἄνω ἀμήτωρ καὶ ἀπάτωρ τὴν κάτω γέννησιν.

Κανὼν δ'. Οὗ ἡ ἀκροστιχίς: Τέταρτον αὐδῶ τοῖς γενε-
 θλίους μέλος.

Ῥδὴ α'. Ἦχος δ'. Ἀνοιξω τὸ στόμα μου.

Τῆς δίκης ἐλύθησαν τῆς παραβάσεως σήμερον
 5 Ἀδὰμ ὁ πρωτόπλαστος καὶ ἡ ζωὴ σὺν αὐτῷ
 καὶ ὁ θάνατος
 ἠπόρηται εἰς τέλος,
 ἡ πλάνη ἠφάνισται, ἀλήθεια ἔλαμψεν.//

Ἐπήρθη ὁ τύραννος ἡμᾶς ἐλπίδι θεότητος
 10 ἐλὼν ὁ παμπόνηρος ὑποσυλήσας τὸν νοῦν,
 ἀλλὰ πέπτωκε
 Θεοῦ σωματωθέντος,
 παράδεισος ἦνοικται, ἅπαντα γέγηθε.

f. 226v

Τροπὴν οὐχ ὑπέμεινεν ἐν τῷ γενέσθαι ἐν σώματι
 15 ὁ Κύριος, ἄπαγε, ἀλλ' ὁ οὐκ ἦν προσλαβὼν
 ὁ ἀχώρητος
 χωρεῖται διὰ μέσης
 σαρκὸς ὀμιλήσας μοι ὡς ἐν καλύμματι.

Ἀφθέγκτω κενώσει σου καὶ ἀσυγχύτῳ ἐνώσει σου
 20 οὐδόλως ὑπέμεινας πάθος, ὑπέρθεε
 καὶ φιλάνθρωπε
 ἀλλ' ὁ καινῶν ἀπάντων
 καινότατον ἔμεινας ὑπερφυῆς ἄνθρωπος.

Ῥδὴ γ'. Τοὺς σοὺς ὑμολόγους.

25 Ῥαχὴλ ἀποκλαίουσα τὰ τέκνα^α
 ὡς ξίφους γενόμενα τροφῆ,

α. Ματθ. 2,18.

παύσον τοῦ ἀμετρήτου σου
κλαυθμοῦ καὶ παρακλήθητι,
ὅτι Χριστὸς γεγέννηται, πάντων ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύτρωσις.

30 Τὸ μέγα μυστήριον τῆς θείας
Χριστέ, σου μυστήριον αἰεὶ
μένει ἐνανθρωπήσεως
οὐ μόνον τὸ φαινόμενον
τοῦ κεκρυμμένου ἔλαττον, ἀλλὰ καὶ πάμπαν ἀπόκρυφον.

35 Οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἠδυνήθη,
ὡς γέγονεν ἄνθρωπος Θεὸς
ἐκφράσαι ὡς ἀνέκφαντον
ὑπάρχει τὸ μυστήριον
καὶ γὰρ ὁ ὑπερούσιος ὑπερουσίως σεσάρκωται.

40 Νοῖ ἀκατάληπτος ὑπάρχει
ἀνέκφραστος λόγῳ τε παντὶ
ἢ καθ' ἡμᾶς σου, Κύριε,
θεοπλαστία πέφυκε
καὶ γὰρ θεομῶ ἑτέρῳ σε Παρθένος ἐκνοφόρησεν.

45 Ὡδὴ δ'. Τὴν ἀνεξιχνίαστον.

Ἄπάντων τὰ στόματα ἐξασθενεῖ
ἐξειπεῖν, πῶς γέγονε σύλληψις ἢ τοῦ ὑψίστου,
πῶς δὲ γένεσις σαρκὸς
ἄνευ σπορᾶς, πῶς γέννησις,

50 πῶς δὲ καὶ παρθένος ἢ τέξασα.

Ἵπερβαίνει νόημα καὶ λογισμόν,
πῶς οὐσιωδῶς καθ' ὑπόστασιν σαρκὶ ὑπάρχεις
ὄλως ὑποστατικῶς
καὶ κατ' οὐσίαν, Κύριε,

55 μένων ἐν Πατρὶ τῷ σὺ πάντοτε.

Δίκαιος καὶ ὀσιος φύσει Θεὸς

καὶ τυρρανικὴν οὐκ εἰργάσατο τὴν σωτηρίαν
 τῶν ἀνθρώπων ἕκοντι
 ὑποταγέντων δαίμοσι,
 60 δίκη δὲ μᾶλλον ἠλευθέρωσεν.//

Ὡς ὢν ἀγαθώτατος πλάσμα τὸ σὸν
 οὐκ ἀντιπαρήλθεις κακούμενον, σοφῶς δὲ τοῦτο
 ἐθεράπευσας, Χριστέ
 διὸ καὶ ἀνακράζει σοι
 65 «δόξα τῇ δυνάμει σου Κύριε».

f. 227r

Ὡδὴ ε΄. Ἐξέστη τὰ σύμπαντα.

Τῷ βόθρῳ πεσόντα με ἐπικλιθεῖς^α, φιλάνθρωπε,
 ἔσωσας
 ἀπείρω σου ἐλέει
 70 καὶ δυσωδίας ἠνέσχου ὡς ἰατρὸς ὑγείαν
 διδούς μοι ψυχικὴν ὅθεν καὶ δοξάζω σου
 τὴν σωτήριον γέννησιν.

Ὁ κτίσας τὴν ἡπειρον καὶ στερεώσας, Κύριε,
 πόλον
 75 ὡς καμάραν ἀκαμάτως,
 κτίσας δὲ τούτου τὴν στρατιὰν σῆ χειρὶ^β γεγένησαι
 κόρης ἐξ ἀγνῆς, ὅπως ἐπιστρέψῃς με
 κακῶς ταῦτα λατρεύοντα.

Ἰσόρροπον ἔχουσα Τριὰς ἡ ὑπερούσιος
 80 τὸ δύνασθαι
 ὥσπερ καὶ τὸ θέλειν
 ἐν ὑποστάσει μιᾶ ὀλικῶς τῶν αὐτῆς προσέλαβε
 φύσιν τὴν ἐμὴν ἀνακαλουμένη με
 πρὸς αὐτὴν ἡ φιλάνθρωπος.

α Παρακλητικὴ, Κυριακὴ, Εἰς τὸν Ὁρθρον Ἦχος πλ. Α', β' τροπάριον φδῆς Α'.
 β Ἰσα. 13,4.

στ. 57 εἰργάσατο M in m. A: ἐποίησε A

στ. 70-71 διδούς om. A // ante ψυχικὴν add. νέμων A

στ. 76 στρατιὰν A: στρατείαν M

- 85 Σωτήρος ἡ σάρκωσις καὶ πρὸ ἡλίου ὤρισται,
οὐ̅πω
δὲ εὐρέθη κατ' ἀξίαν
μέχρι Μαρίας τὸ ἐργαστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως
αὐτοῦ· ὅθεν συνδοξάζεται (- - -)
90 καὶ ἡ τοῦτον γεννήσασα.

Ῥδὴ στ'. Τὴν θείαν ταύτην.

Γνωστὸς ὁ Κύριος γέγονεν^α, Αἰγύπτῳ κραυγαζούσῃ ἐν θλίψει,
θυσιαστήριον
τούτῳ καὶ στήλῃ ὡς γέγραπται
ἐν τοῖς ὁρίοις ταύτης τῷ παντοκράτορι.

- 95 Ἐλάττων ὤφθη ἐλάττωνος ὁ πάλαι Ἰσραὴλ ὁ πρωτότοκος, ὡς μὴ
δεξιόμενος
Υἱὸν Θεοῦ τὸν πρωτότοκον,
οἱ ἐξ ἐθνῶν δὲ γνόντες ἐδικαιώθημεν^β.

Νοῆσαι ὅλως οὐκ ἔνεστι τὸ πῶς ὁ ὑπερούσιος γέγονε καὶ ὅλος
ἄνθρωπος,
πίστις δὲ μόνῃ κεχώρηκε,

- 100 τῶν ὑπὲρ νοῦν πραγμάτων οὕσα ὑπόστασις.

Ἐλόχει πάλαι ὁ τύραννος ζωγρῶν τοὺς παριόντας εἰς θάνατον,
ἀλλὰ νενέκρωται,
ἐξότου γέγονεν ἄνθρωπος
καὶ καθ' ἡμᾶς ἐβίω ἐν γῆ ὁ Κύριος.

Ῥδὴ ζ'. Οὐκ ἐλάτρευσαν.

- 105 Θριαμβεύουσιν οἱ δαίμονες βαλλόμενοι τοῖς θείοις βέλεσιν
ἀπάτην // τὴν ἐαυτῶν^{f. 227v}
Ἀπόλλων γὰρ οἶχεται, τρίποδες ἤρηνται, ὁ οὐράνιος

α βλ. Ἦσ. 19,21.

β βλ. Γαλ. 3,8.

- φησίν, αὐτὸν βιάζεται
βροτωθεὶς βροτῶν ὁ πλάστης.
- 110 Λαοὶ ἴδοσαν τὴν δόξαν τοῦ παντάνακτος σωτήρος σήμερον
καὶ τὸ ὕψος τοῦ Θεοῦ,
ἀνθήτω ἡ ἔρημος, τὸ ἐθνῶν ἄγρυμα, καὶ κροτήσατε*
ὁ γὰρ Θεὸς γεγέννηται
δι' ἡμᾶς ἐκ τῆς Παρθένου.
- 115 Ἴδου πάρεστιν ὁ κρίσιν ἀποδώσων καὶ ἀνταποδίδωσιν,
αὐτὸς Θεὸς καὶ σωτήρ.
Αἱ χεῖρες ἰσχύσατε, ὦτα ἀκούσατε τῶν ποτὲ κωφῶν,
καὶ τῶν τυφλῶν τὰ ὄμματα,
διανοίγητε εὐφρόνως.
- 120 Ὁ παράδεισος, ὁ πρότερον τηρούμενος, ἤνοικται σήμερον*
καὶ γὰρ Θεὸς ἐπὶ γῆς
δι' ἄφατον ἔλεος γέγονεν ἄνθρωπος, ᾧ κραυγάζομεν,
«ὁ τῶν πατέρων Κύριος
καὶ θεὸς εὐλογητὸς εἶ».
- 125 Ὡδὴ ἡ. Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καμίνῳ.
- Ἴνα
τοὺς βροτοὺς θεώσης, σῴτερ, βροτὸς ἐκ τῆς παρθένου προελήλυ-
θας.
- Ὅθεν σου δοξάζομεν
ἅπαντες τὴν γέννησιν
- 130 χαρμονικῶς καὶ κράζομεν «σοὶ δόξα, ὕψιστε, τῷ σώσαντι ἀνθρώ-
πων τὸ γένος^α
σῆ ἐπιφανείᾳ δι' οἶκτον ἄμετρον σου».
- Σῆμα
τοῖς ποιμέσιν ἐπεδείκνυει ἐν φάτνῃ, οἷά περ βρέφος ἀνακείμενον
ἄγγελος τὸν Κύριον.

α βλ. Παρακλητική, ἤχος Βαρύς. Τῷ Σαββάτῳ ἐσπέρας Στιχηρὰ ἐσπερινοῦ.

στ. 118 τὰ ὄμματα A: ante τὰ add. καὶ M

στ. 119 διανοίγητε M: διανοίχθητε A

135 Ὅθεν ἀφικόμενοι
καὶ κατιδόντες ἔγνωσαν καὶ πόθῳ ἔμελλον «τὸν Κύριον ὑμνεῖτε
τὰ ἔργα
καὶ ὑπερυψοῦτε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας».

Μέθαι

καὶ κῶμαι καὶ χορεῖαι ἀσέμνως παρὰ τῶν νέων ἐκτελούμενα

140 παύσασθε εἰς τέλος·
τούτοις γὰρ οὐ τέρεται,
ἀλλὰ μᾶλλον ὀργίζεται τεχθεῖς ὁ Κύριος, εὐσέβειαν δὲ καὶ σω-
φροσύνην
προσάξατε τούτῳ καὶ ὕμνον σὺν ἐλέῳ.

Ἔνα

145 τῆς Τριάδος σε εἰδότες δοξάζομεν τὸν σωτῆρα, ὑπεράγαθε·
εἰ γὰρ καὶ σεσάρκωσαι
καὶ ἐκ Παρθένου πέφυκας,
ἀλλὰ καὶ Θεὸς ἔμεινας σὺν τῷ προσλήμματι. Ἡ κένωσις ἢ σὴ
ὑπὲρ λόγον,
καὶ ἡ κοινωνία ἢ πρὸς ἡμᾶς, οἰκτίριμον. //

150 Ὡδὴ θ'. Ἄπας γηγενῆς.

f. 228r

Λέσχαι τοῦ δεινοῦ

παυσάσθωσαν Μάνεντος τοῦ δογματίζοντος

οὐκ ἐκ τῆς Παρθένου σε

τεχθῆναι, Λόγε, τέλειον ἄνθρωπον,

155 ἀλλὰ δοκῆσει πρᾶπτοντα τὰ κατ' ἄνθρωπον.

Καλύφατω

αἴσχος τοὺς παράφρονας

θεοτόκον μὴ γνόντας τὴν τέξασαν.

Οἶκος τοῦ Θεοῦ

160 ἐδείχθη τὸ σπήλαιον, ἢ φάτνη τράπεζα,

μάκτρα ἢ Παρθένος δὲ

τοῦ θείου ἄρτου καὶ ἰλαστήριον,

ἐν οἷς θεὸν ἐπέγνωμεν καὶ ἐπεγνώσθημεν^α.

α βλ. Α' Κορινθ. 13,12.

Διὸ πάντες
 165 χαίροντες βοήσωμεν
 «τῇ γεννήσει σου δόξα, φιλόανθρωπε».

Σπάργανα Χριστοῦ
 καὶ φάτνην καὶ σπήλαιον ὑμνολογήσωμεν,
 ἔξοχα τὴν τέξασαν
 170 Παρθένον πάντες τὴν ἀπειρόγαμον,
 τὴν ἱεράν καὶ πάντιμον καὶ ἀδιάφθορον,
 καὶ βοῶμεν
 «χαίροις ἡ γεννήσασα,
 τὸν Θεὸν ἐν σαρκὶ τὸν φιλόανθρωπον».

Κανὼν ε'. Οὗ ἡ ἀκροστιχίς ἀλφάβητος πλὴν τῶν τελευταίων
 τῶν ᾠδῶν τροπαρίων.

ᾠδὴ α'. Ἦχος πλ. α'. Ἴππον καὶ ἀναβάτην

Ἄγγελοι σὺν ἀνθρώποις εὐφραίνονται ἐπὶ γῆς·
 5 ὁ γὰρ τούτων δεσπότης ἐν δουλικῷ τῷ σχήματι
 ἐπέφανεν ἅπαντας
 κοινωνοὺς βουλόμενος
 τῆς ἰδίας ποιῆσαι χάριτος.

Βία τοῦ ἀποστάτου καθάπαξ καὶ τυραννίς
 10 κατεβλήθη τοῦ μόνου καὶ κραταιοῦ παντάνακτος
 ἐν γῆ βιοτεύσαντος.
 Διὰ τοῦτο ἄσωμεν
 τὴν πανέορτον τούτου γέννησιν.

Γῆθεν ὁ διαπλάσας τὸν ἄνθρωπον καταρχὰς
 15 ἐν τῇ μήτρᾳ σαρκούται τῆς καθαρᾶς νεάνιδος
 καὶ γίνεται ἄνθρωπος
 τὸν φθαρέντα ἄνθρωπον
 ἐπανάγων εἰς τὸν παράδεισον.

Πύλας τῆς παρθενίας μὴ λύσας, παμβασιλεῦ,
 20 ὡς βροτὸς τὸν τοῦ βίου // πυλῶν διεπέρασας
 Ἐδέμ διανοίγων μοι

τὰς πύλας, ἃς ἔκλεισεν
ἢ παράβασις τοῦ σοῦ προστάγματος.

Ῥδὴ γ'. Ὁ πήξας ἐπ' οὐδενός.

- 25 Δυνάμεις τῶν οὐρανῶν τὴν σὴν ἐξεπλάγησαν
οἰκονομίαν, σωτῆρ μου Κύριε·
ὅπως ὁ ἀσώματος Θεὸς
σῶμα περιεβάλου
καὶ ἐκ Παρθένου προελήλυθας,
30 κόλπους μὴ λιπῶν τοῦ γεννήτορος.

- Ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφὴν προσλαβόμενος,
τὴν τοῦ ἀπωσθέντος Ἀδάμ ὁ Κύριος
ἐν μορφῇ ὑπάρχων τοῦ Πατρὸς·
ὅθεν ὑπερυψώθη
35 καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὠνόμασται
τούτου τὸ πανάγιον ὄνομα.

- Ζητήσας τὸ πλανηθὲν τῆς σῆς μάνδρας πρόβατον^α
καὶ ἐν τοῖς βουνοῖς καὶ ταῖς νάπαις θύοντα
τοῖς ἀποπλανήσασι δεινοῖς
40 δαίμοσιν ἀνευρών με
ἐπὶ τῶν ὤμων σου ἀνέλαβες
ἄγων τῷ Πατρὶ σου, φιλόνηρωπε.

- Ἀνθρώπων ἢ ἀσθενήσασα φύσις ἔρρωται
καὶ περιεξώσατο κράτος, Κύριε,
45 σοῦ ἐνανθρωπήσαντος ἐν γῆ^β
κόρης ἐξ ἀπειράνδρου
καὶ ἐκ κοπρίας ἀνύψωται
χάριτος τῆς σῆς ἀπολαύσασα.

Ῥδὴ δ'. Τὴν θεῖαν ἐνοήσας σου.

- 50 Ἡρώδης ὁ παράφρων ἐλήλεκται
ἀποτυχῶν τοῦ ἐφετοῦ.

α βλ. *Ματθ.* 18,12.

β βλ. Δοξαστικὸν στιχηρῶν ἑσπ. ἑορτῆς Χριστουγέννων.

Διὸ καὶ πέμψας ἐφόνευσε
τὴν νεολαίαν ἀδίκως ἢ ὕλη τῆς γεέννης, ὁ δύσμορος.

Θυέλλη καὶ ἐν γνόφῳ καὶ σάπλιγγι ὁ πρὶν λαλήσας Μωϋσῆ
ἐν φάτνῃ νῦν ἀνακλίνεται
55 μετὰ πολλῆς ἡρεμίας. Ὡ θαῦμα τῶν θαυμάτων καινότατον.

Ἴδου ἀπὸ Θαϊμὰν παραγέγονε^α τῆς Βηθλεέμ ὁ Ἰησοῦς,
ἐξ ὄρους δὲ ἐξελήλυθε
τῆς πανυμνήτου Παρθένου τῆς ἐπισκιασθείσης τῷ πνεύματι.

Χειᾶς με ἐξαρκάσαι τοῦ δράκοντος τοῦ παλαμναίου ὁ Χριστὸς
60 ἐν τῷ σπηλαίῳ γεγέννηται
ἐκ τῆς ἀγίας // Παρθένου. Δοξάζω σου, σωτῆρ μου, τὴν γέννησιν.
f. 229r

Ὡδὴ ε΄. Ὁ ἀναβαλλόμενος.

Καλοὶ σου οἱ οἴκοι^β πεφύκασι πάνυ γε
καὶ αἱ σκηναὶ σου καθάπερ νάπαι
65 Ἰακώβ σκιάζουσαι
ἐκ σῆς γὰρ ὀσφύος Χριστὸς ἰδοὺ ἐλήλυθε.

Λαλήσας τὸ πρότερον ὁ θεὸς ὁ ἅγιος
ἐν τοῖς προφήταις πολυειδῶς τε
ἐν υἱῷ ἐλάλησεν^γ
70 ἡμῖν ἐπ' ἐσχάτων δι' οὗ τὰ πάντα ἔκτισε.

Μαρτύριον γέγονε Χριστὸς ἐν ἔθνεσιν^δ.
Οἱ μὴ εἰδότες ἐπικαλοῦνται
τούτου τῷ ὀνόματι
καὶ τὴν διαθήκην ἐδέξαντο τὴν μένουσαν.

α Ἀβακ. 3,3.

β Ἀριθμ. 24,5-6.

γ Ἐβρ. 1,1.

δ βλ. Ματθ. 24,14.

στ. 52 per δύσμορος schol in m A: ἐπειδὴ ταραχῆς πάσης ὁ βίος αὐτοῦ πεπλήρωτο ἐν
ῶ καὶ τέλος βδελυκτὸν ἔκτισε A

75 Ὡν καὶ προϋπάρχων Χριστὸς τῇ θεότητι,
ὄτε τῶν χρόνων ἡ προθεσμία
ἤδη ἐφέστηκεν,
ἐξ ἀειπαρθένου ἐπέφανεν ἐν σώματι.

ᾠδὴ 5. Μαινομένην κλύδωνι.

80 Ναυτιόντα κλύδωνι
ἀσεβείας ἔσωσας, Χριστέ,
τὸν σὸν κόσμον ἄνθρωπος γενόμενος
καὶ ἐκ χειρὸς ἐρρύσω τοῦ δράκοντος.

Ξενωθέντα, δέσποτα,
85 τῆς σῆς δόξης φθόνῳ τοῦ ἐχθροῦ
οὐ παρείδες θλίψεσι κακούμενον,
ἀλλὰ βροτὸς γενόμενός με διέσωσας.

Ὅπου ἐπλεόνασεν
ἀμαρτία, δέσποτα Χριστέ,
90 ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις σου^α
τὴν γὰρ ἡμῶν οὐσίαν ὄλην ἀνέλαβες.

Μαρμαῖρον ἀνέτειλεν
ὥσπερ ἄστρον ἐκ τοῦ Ἰακῶβ^β
ὁ τῶν ὅλων Κύριος ἱερόμενος
95 τοὺς υἱοὺς Σὴθ λατρείας ἄστρον ὡς εὐσπλαγχνος.

ᾠδὴ 5. Ὁ ὑπερουψόμενος.

Πλούσιοι γεγόναμεν σοῦ, Χριστέ, πτωχεύσαντος,
τὴν χάριν γινώσκομεν, ὑμνοῦμεν τὴν γέννησιν,
τὰ σπάργανα τιμῶμεν,
100 ἀσπαζόμεθα τὴν φάτιν.

Ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ Ἰεσσαὶ ἀνέτειλε
καὶ ἄνθος ἐξήνθησεν^γ, Ἰησοῦς ὁ Κύριος,

α Ρωμ. 5,20.

β Ἀριθμ. 24,17.

γ Ἦσ. 11,1.

ὧ πάντες μελωδοῦμεν
«ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ».

- 105 Σκύμνον ἐξ Ἰούδα^α σε τῆς φυλῆς βλαστήσαντα
ἐπέγνωμεν, Κύριε· τῇ σῇ γὰρ ὑπόκειται
τὰ πάντα ἐξουσία.
Διὰ τοῦτό σε ὑμνοῦμεν.

- Ἰασις ἐγένου τοῖς ἀσθενοῦσι, Κύριε,
110 τυφλοῖς δὲ ἀνάβλεψις, αἰχμάλωτοις λύτρωσις,
πτωχοῖς τ' εὐηγγελίσω
τὴν ἀνάκλησιν^β, οἰκτίρομον. //

Ῥδὴ η'. Σοὶ τῷ παντουργῷ.

f. 229r

- Τέκτονος υἱὸς ὁ τοῦ Θεοῦ ἐκλήθη,
115 δι' οὗ κατεσκευάσται τὰ πάντα νεύματι,
ἵνα με θέσει υἱὸν Θεοῦ ποιήσῃ,
τὸν ἀπερρομμένον καὶ τεταπεινωμένον.

- Ἦπαρ ἐπιστὰς ὁ ἄγγελος Κυρίου
ἐβόα τοῖς φύλαξι χαρᾶ «νῦν χαίρετε.
120 Ἴδου ἐτέχθη ὑμῖν σωτὴρ^γ καὶ ῥύσῃς
τῶν ὑπερηφούντων αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας».

- Φέρεται χερσὶ ταῖς μητρικαῖς ὡς βρέφος
ὁ φέρων τὰ σύμπαντα. Τῷ θεῷ νεύματι
φεύγει τὰς χεῖρας Ἡρώδου τοῦ ἐχθίστου,
125 τὴν οἰκονομίαν πιστούμενος τὴν θεῖαν.

Ὅμηρα θεῷ προσάγεται τὰ βρέφη
τῆς φύσεως δήπουθεν ὡμῶς κτεινόμενα,
ἐνεκα βρέφους τοῦ θεανθρώπου Λόγου,
ὃν ὑπερηφούμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

α Γεν. 49,9.

β βλ. Ἦσ. 61,1.

α Λουκ. 2,11.

στ. 112. ἀνάκλησιν A: ἀνάλησιν M

130 Ὡδὴ θ'. Ἡσαΐα χόρευε.

Χηραμοὺς τοῦ δράκοντος
 ἐρευνήσων ἦκει ὁ Χριστός.
 Διὸ περιβέβληται
 σάρκα τὴν ἡμῶν

- 135 θηρῶν τὸν περνήσαντα δι' ἡδονῆς πάλαι τὸν Ἀδάμ,
 πλάσμα τὸ ἴδιον
 ἐξαρπάσαι τοῦ ἀλάστορος.

- Ψηλαφᾶται θαύματος
 ὁ συνεχῶν ἅπαντα δρακί,
 140 ὁ ἄπειρος ἐκὼν
 ἐν περιγραφῇ
 γνωρίζεται σώματος· δι' ἡμᾶς γὰρ γέγονε βροτὸς
 ὃν μεγαλύνομεν
 σὺν Πατρὶ τε καὶ τῷ πνεύματι.

- 145 Ὡμαδὸν φερόμενος
 ὁ δεσπότης φεύγει σὺν μητρὶ
 εἰς Αἴγυπτον πληρῶν
 τὸ προφητικὸν
 ἐκεῖνον δὴ λόγιον· «ἐξ Αἰγύπτου τὸν ἐμὸν υἱὸν
 150 κέκληκα^α, θέλων με
 τῆς δουλείας ἐκλυτρώσασθαι».

- Σεραφεῖμ θειότατα,
 ἐξουσίαι, θρόνοι, χερουβίμ,
 δυνάμεις, κυριότητες
 155 καὶ ἀρχαί,
 ἀρχάγγελοι ἄγγελοι καὶ τῶν ἐθνῶν ἅπασαι φυλαί,
 ἄσατε χαίροντες
 τοῦ Χριστοῦ τὴν θείαν γέννησιν.

β *Ματθ.* 2,15.

στ. 144 *ante καὶ add.* τε M // *ante πνεύματι add.* θείω A // τῷ *om.* A
 στ. 158 τὴν *om.* M

Κανὼν 5' οὗ ἡ ἀκροστιχίς κατὰ ἀλφάβητον ἄνευ τῆς η' καὶ θ' ὠδῆς.

Ῥοδὴ α'. Ἦχος πλ. β'. Ὡς ἐν ἡπειρῶ

Αἰθεροβάμονες ἄγγελοι καὶ βροτοὶ
5 τὴν σεπτὴν ὑμνήσατε
τοῦ σωτήρος ἐπὶ γῆς
ἐκ Παρθένου γέννησιν,
ἐν ἧ τὰ οὐράνια κοινὰ καὶ τὰ ἐπίγεια. //

Βηθλεεμίται, ἀγάλλεσθε· ἰδοὺ γὰρ
10 ἐκ πασῶν τῶν πόλεων,
πατριῶν τε καὶ γλωσσῶν
πρὸς ὑμᾶς ἐπέγονται
Χριστοῦ προσκυνῆσαι τὴν σεπτὴν καὶ θεῖαν γέννησιν.

f. 230r

Γονυπετοῦντες οἱ μάγοι τῷ ἐκ φυλῆς
15 τοῦ Ἰούδα προὔτεινον
τὸν χρυσὸν ὡς βασιλεῖ,
τὸν δὲ λίβανον οἶα
Θεῷ, τὴν δὲ σμύρναν ὡς βροτῷ θνητῷ προσήνεγκαν.

Δαβὶρ^α ἐγνώσθης, Παρθένε, καὶ κιβωτὸς
20 καὶ νεφέλη ἔμφυχος·
ὁ γὰρ κτίστης τοῦ παντὸς
διὰ σοῦ ἐλάλησεν
ἡμῖν. Διὰ τοῦτο σὺν αὐτῷ σὲ μακαρίζομεν.

Ῥοδὴ γ'. Οὐκ ἔστιν ἅγιος ὡς σύ.

25 Ἐξεύρε πάσαν ὁ Θεὸς
μέθοδον ἐπιστήμη^β
Ἰσραὴλ τῷ φιλιτάτῳ,

α βλ. Ἰησ. Ναυῆ 11,21.

β Βαρ. 3,37.

μετὰ τοῦτο ἐν μιᾷ
 συνανεστράφη βροτοῖς
 30 ὑποστάσει, δυσι δὲ ταῖς φύσει.

Ζηνὸς Κρονίδου μυσαρὰ
 πέπαιται ἢ μανία
 τοῦ Χριστοῦ γεννηθέντος
 ἐπὶ γῆς ἐκ τῆς ἀγνῆς.
 35 Ἡ παρθενία σοφῶς
 παρὰ πᾶσιν ἄρτι πολιτεύεται.

Ἦχούντων νόων ἐν τῇ γῆ
 «δόξα τῷ ἐν ὑψίστοις»
 ἐξεπλήττετο φόβῳ
 40 τῶν ποιμένων ὁ χορὸς
 καὶ συνανύμουν αὐτοῖς
 προσκυνούντες τὸν τεχθέντα Κύριον.

Θηλάζει ὁ τὸν οὐρανὸν
 περιβάλλων νεφέλαις^α
 45 καὶ τοῖς κτήνεσι χόρτον
 χορηγῶν^β, τοῖς δὲ βροτοῖς
 ἐξανατέλλων τροφήν^γ
 τοῖς τε σκύμοις βρωσιν παρεχόμενος.

ᾠδὴ δ΄. Χριστός μου δύναμις.

50 Ἰδὼν ὁ Κύριος, ὅπως διέφθαρται
 ὁ πλασθεὶς κατ' εἰκόνα τὴν θεϊκὴν,
 ἄλλοις οὐκ ἐπέτρεψε
 τὴν σωτηρίαν, ἀλλ' αὐτὸς
 ἐνδημήσας διεσώσατο.

55 Καπνὸς καὶ σάλπιγγες τὸ πρὶν ἐσήμαινον
 τοῦ Θεοῦ παρουσίαν ἐν τῷ Σινᾷ,

α βλ. Τριώδιον, Ἄκολ. Ἁγίων Παθῶν, ἀντίφωνον ιε', ἤχος πλ. β'.

β βλ. Ψαλμ. 103,14.

γ βλ. αὐτόθι.

ἄγγελοι δὲ σήμερον
καὶ ἀγρονόμοι καὶ ἀστῆρ
καὶ οἱ μάγοι καταγγέλλουσι.

60 Λεάνας ξόανα χειρὸς ὁ ἀνευθεν,
ἐξ ὄρους τῆς Παρθένου ἀποτιμηθεῖς
λίθος ἀμφεκάλυψε
τὴν οἰκουμένην· μόνος γὰρ
ἐπὶ πάντα ἐβασίλευσε.

65 Μηνῶν ὁ ἔσχατος ὁ τῆς κηΐσεως
ἐκπληροῦται. Ἴδου ἀνθρωποπρεπῶς
σάρκα οὖν ἀνέλαβεν
ἐκ τῆς Παρθένου ὁ Θεὸς
γεγονῶς τέλειος ἄνθρωπος.

70 Ὡδὴ ε΄. Τῷ θείῳ φέγγει σου. //

Νυκτὶ βαδίζοντά με τὸ πρὶν f. 230v
ἐξ ἀειπαρθένου προελθῶν ὄρθρω τῶν θείων κατηύγασας
ἐντολῶν σου, Λόγε Θεοῦ. Ἀξίωσον οὖν
καὶ τότε με ἡμέρας τῆ ἀνεσπέρου σου.

75 Ξενία γέγονε τῷ Χριστῷ
τῷ τεκτηναμένῳ οὐρανὸν σπήλαιον καὶ φάτιν ἀνάπαυλα,
εὐτελεῖ δὲ πάντα ἐκείσε καὶ ταπεινά.
Οἱ θέλοντες συνεῖναι τούτῳ μμείσθωσαν.

80 Ὁ πλάσας πάλαι τῇ χειρὶ
τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς πλάττη ἐν μήτρᾳ τῷ πνεύματι,
ἵνα ἀναπλάσης τὸν πρὶν φθαρέντα Ἀδὰμ
καὶ σῴσης εἰς τὸ πρῶτον αὐθις ἀξίωμα.

Πατρικοὺς κόλπους σου μὴ λιπῶν^α
πρὸς τὴν ἡμετέραν ἔσχατιάν, Λόγε τοῦ Θεοῦ, κατελήλυθας
85 ξένῳ τρόπῳ ἀνευ σποράς ὁ ὢν κηθεῖς
καὶ οὐ ξένῳ κατ' ἐμὲ γὰρ γέγονας ἄνθρωπος.

α Παρακλητικῆ, Ἦχος Βαρύς, Κυριακὴ εἰς τὸν Ὁρθρον, εἰρμὸς φδῆς δ΄.

ᾠδὴ ζ´. Τοῦ βίου τὴν θάλασσαν.

Ῥακίους εἰλίσσεται
ὁ νεφέλαις οὐρανὸν

- 90 ἀμφιεννὺς καὶ θάλασσαν
λεπτῇ ψάμμῳ τειχιζῶν, ἵνα βροτοὺς
χιτῶνα τὸν ἀφθαρτον
περιβάλλῃ ἀπορροΐψας τῆς νεκρώσεως.

Σαρκοῦς ὁμοιώματι

- 95 καθωράθη ὁ Χριστός,
νέος Ἀδὰμ γενόμενος,
ὡς τὸν πάλαι ἀπάτη τοῦ πονηροῦ
Ἀδὰμ ὀλισθήσαντα
ἐκ φθορᾶς ἀναγάγῃ ὡς φιλόανθρωπος.

- 100 Τροπὴν οὐχ ὑπέμεινεν
ὁ Υἱὸς ὁ τοῦ Θεοῦ,
ἐκ τῆς ἀγνῆς σαρκούμενος,
ἀλλὰ μείνας ἀτρέπτως ὡσπερ προῆν,
ὃ οὐκ ἦν προσέλαβεν
105 ἀμφοτέρωθεν μείνας μία ὑπόστασις.

Ἐπέδου τὴν μήτραν σου
ὁ Υἱὸς ὁ τοῦ Θεοῦ
ἀσοφητί, πανάχραντε,
ὡς ἐν πόκῳ οὐράνιος ὑέτος

- 110 λαθῶν κτίσιν ἄπασαν,
ἐξελθῶν δὲ τοῖς πέρασιν ἐπέγνωσται.

ᾠδὴ ζ´. Δροσοβόλον μὲν.

Φαντασίαν μὲν τὴν σάρκωσιν ἐφθέγγετο
Μάνης τὴν τοῦ Κυρίου κακῶς,

- 115 «οὐχ ὁμοίως» γὰρ
φησὶν «εἶδον μάγοι τὸν αὐτόν»·

116-117 Οὐχ ὁμοίως γὰρ, φησὶν, εἶδον μάγοι τὸν αὐτόν M: φησί, τοὺς μάγους γὰρ οὐχ ὁμοίως θεάσασθαι Χριστὸν et in m. οὐχ ὁμοίως γὰρ φάναι θεάσασθαι Χριστὸν A

ἡμεῖς δὲ ἀκούομεν σαφῶς
καθὰ παιδίον ὄραθῆναι μετὰ τῆς Μαρίας. //

Χαριστήριον προσάγομεν οἱ δοῦλοι σου,
120 ὅτι διὰ τὸ σῶσαι ἡμᾶς
ἐβροτώθης
ἐκ τῆς Παρθένου νεύματι Πατρὸς
τὸν τύραννον παύσας τῆς ἀρχῆς.
«Εὐλογητὸς εἶ ὁ θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν».

f. 231r

125 Ψαλμικῶς σε ἀννυνοῦμεν τὸν πανάγιον,
Κύριε, ὁ Θεὸς Ἰσραήλ,
ὁ θαυμάσια
ποιῶν. Μόνος^α σὺ εὐλογητὸς
καὶ πλήρης τῆς δόξης σου ἢ γῆ^β
130 εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος καὶ ἐπέκεινα.

᾿Ωρισμένην περιέμενε τὴν κήσιν
χρόνους ὁ ποιῶν καὶ καιρούς·
τοὺς γὰρ νόμους
τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τηρεῖ,
135 εἰ μὴ ὅτι κόρης ἐξ ἀγνῆς.
Εὐλογητὸς εἶ ὁ θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

᾿Ωδὴ η΄. Ἐκ φλογὸς τοῖς ὁσίοις.

Αἰνεσάτω τὰ ἔθνη πάντα τὸν Κύριον·
ἢ πολύθεος πλάνη πέπαυται τέλεον·
140 ἦλθε γὰρ Χριστὸς ἐκ Παρθένου θεόπαιδος,
ὃν ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Θρονηθεὶς ὁ Ἡρώδης φθόνῳ ἐτήκετο
καὶ ἐξήτει, ὅπως ἀνέλη τὸν δίκαιον. Ὅθεν
τοὺς ἐν Βηθλεὲμ παῖδας ἠνάρισε,
145 Κύριος δὲ μένει εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

α Ψαλμ. 71,18.

β βλ. Ἠσ. 6,3.

γ Ψαλμ. 116,1.

᾿Ωμοτόκος Ῥαχὴλ τὸ πρότερον γέγονε
καὶ ὀδύνη τὸν βίον ἔνθεν ἀπήλλαξε,
ταύτης δὲ Χριστὸς τὰς ὀδύνας ἐκούφισε
νῦν ἐκ τῆς Παρθένου τεχθεὶς τῆς ἀπειράνδρου.

- 150 Νεανίσκοι καὶ κόραι καὶ αἱ νεάνιδες
καὶ πρεσβύτεροι^α ἅμα πάντες ὑμνήσατε
Κύριον τὸν δι' ἡμᾶς παραγενόμενον
καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

ῬΩΔῆ Θ'. Θεὸν ἀνθρώποις.

- 155 Ἰούδα, σκίρτα, ἐκ σοῦ ἐβλάστησεν
Ἐμμανουήλ, ὡς σκύμνος βλωσυρώπης τοῦ λέοντος^β,
προσηγῆς δὲ μᾶλλον καθοράται ἀμνὸς
θέλων πάντας ἐλκύσαι θείαν πρὸς ἔνωσιν
τοὺς διηρημένους πολυθέῳ ματαιότητι.

- 160 Τιμὴν ἣν εἶχον τὸ πρὶν ἀπώλεσα
φθόνῳ κλαπεῖς καὶ κτήνεσι γεγένημαι ὁμοῖος,
προελθὼν δὲ Κύριος ἐκ κόρης ἀγνῆς
ἔσωσεν ἀλογίας φάτνη ἐγκύρσας μοι
καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανήγαγε φαιδρότητα.

- 165 Ἠγέτης μάγοις ὁ ἀστὴρ γέγονεν
ἕως εἰς γῆν ἀφίκοντο Ἰούδα καὶ ἔστησε,
καὶ εὐρόντες ὄνπερ ἐπεπόθουν ἰδεῖν
φόβῳ γονυπετοῦντες δῶρα // προσήνεγκαν
καὶ σὺν εὐθυμίᾳ εἰς τὰ ἴδια ὑπέστρεψαν.

f. 231v

- 170 Σωτὴρ καὶ ῥύστης, Θεὸς καὶ Κύριος,
προνοητὴς καὶ κτίστης καὶ δεσπότης ὑπάρχεις μοι,
εἰ καὶ σάρκα εἴληφας βροτεῖαν, Χριστέ,
θεῖα οἰκονομία συγκαταβαίνων μοι.
Δόξα τῇ πολλῇ σου εὐσπλαγχνία, παντοδύναμε.

α Ψαλμ. 148,12.

β βλ. Γεν. 49,9.

Κανῶν ζ' οὐ ἢ ἀκροστιχίς: Ὡδε μέλος ἑβδομον πλέκω
Χριστοῦ γέννα.

Ῥῶδῃ α'. Ἦχος βαρὺς. Νεύσει σου πρὸς γεῶδη.

Ῥωμισθεν ὁ γενάρχης τὴν ἐντολὴν ἀθετήσας
5 σου, σῶτερ, καὶ πέπτωκεν εἰς γῆν, ὅθεν ἐγένετο.
Τούτον ὁ πλάστης οἰκτεῖρας,
γέννησιν ὑπέρχῃ τὴν βρότειον, δόξα σοι.

Δᾶδες καὶ εὐωδίαὶ καὶ τῶν ὑμνούντων τὰ πλήθη
τῆς σῆς ὑποφαίνουσιν γεννήσεως τὴν εὐκλειαν.
10 Ὅθεν ὑμνούντες βοῶμεν
«δόξα τῇ γεννήσει σου, μόνε φιλόανθρωπε».

Εἶσω τῆς καθ' ἡμᾶς ἐγεγόνει οὐσίας
ὁ πάσης τῆς φύσεως ὑπερουσιῶς ἔκτοθι,
ὅπως τῇ θείᾳ συνάψῃ
15 φύσει τὸν φθαρέντα τὸ πρότερον ἄνθρωπον.

Μία καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ὑπόστασις τοῦ Λόγου·
καὶ γὰρ οὐχ ὑφέστηκε καθ' ἑαυτὸ τὸ πρόσλημμα.
Ὅθεν ὁ ἀπλοῦς συνετέθη
ὅλως οὐκ ἐκστὰς τῆς τῶν οἰκειῶν ιδρύσεως.

20 **Ῥῶδῃ γ'.** Ὁ κατ' ἀρχὰς τοὺς οὐρανοῦς.

Ἐκ τοῦ Πατρὸς ὁ γεννηθεὶς ἐξ ἡμερῶν τοῦ αἰῶνος
ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ἀπαθῶς
ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται δεῦτερον ὅλος καὶ ὅλον τὸν Ἀδὰμ
ἐκ τῆς Παρθένου φορέσας,
25 ὅπως καταδίκης ἐκλυτρώσῃται.

Λειτουργικαὶ τῶν ἀσωμάτων σου ἀγγέλων δυνάμεις
συμπαρήσαν, Κύριε, τῇ σῇ
λειτουργοῦντες γεννήσει ἅπαντα, μάγους ὁ μὲν καθοδηγῶν,
ὁ δὲ ποιμένας ἀγραύλους,
30 οἱ δὲ τὸν ὕμνον σοι ἀνέπεμπον.

Ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ τὴν σὴν ὑπεράρρητον δόξαν
οὐ χωροῦσι, Κύριε σωτήρ,
καὶ πῶς μικρὸν χωρεῖ σε σπήλαιον; Ὅντως ὑπὲρ ἔννοιαν ἢ σὴ
οἰκονομία καὶ λόγον
35 καὶ ἡ δυναστεία σου ἀνεΐκαστος. //

Συγκαταβάς ὁ ἰατρὸς τῆ τῶν βροτῶν ἀσθενεία, f. 232r
ἐπεὶ μὴ ὁ κάμνων ἱκανὸς
τὸν ἰατρὸν σε μεταπέμψασθαι, σὺ αὐτοκέλευστος ἐλθὼν
ἐθεραπεύσω πάσαν
40 ἀναλαβόμενος ἀσθένειαν.

Ῥῶδὴ δ'. Ὁ πατρικοὺς κόλπους.

Ἐν τοῖς μακροῖς κώδηξιν ἐκὼν
τῶν Αὐσονίων, βασιλεῦ, ὡς δοῦλος γραφεῖς
τὸ χειροῖ γραφον διέρορηξας
45 τῆς πρὶν παραβάσεως
τοῦ προπάτορος ὡς φιλόανθρωπος.

Βόησον, γῆ, ξύλα τοῦ δρυμοῦ
καὶ τοῦ Λιβάνου ἢ κέδρος^α Χριστῶ τῶ Θεῶ
εὐφροσύνως, τῶν ἐθνῶν
50 τὰ ἐκφυλα συστήματα
ὅτι σέσωκε τοῦ πατάσσοντος.

Δόξα Θεῶ τῶ ἐν Βηθλεεμ
ἐκ τῆς πανάγνου τεχθέντι Χριστῶ Ἰησοῦ
σὺν Πατρὶ τῶ πρὸ αἰῶνων
55 ἀπορρήτως γεννήσαντι
καὶ τῶ θεῶ πνεύματι πάντοτε.

Ὅμοφνης πέλων τῶ Πατρὶ
καὶ ποιητῆς τῶν ἀπάντων, Χριστὸς ὁ Θεός,
τὸ ἡμέτερον προσέλαβεν

α Ἦσ. 14,8.

στ. 46 post προπάτορος add. Ἀδάμ Α

60 ὑπὲρ λόγον φύραμα,
ἀδοξίας πάσης ἐξαίρων με.

Ῥδὴ ε΄. Νὺξ ἀφεγγῆς τοῖς ἀπίστοις Χριστέ.

Μήτηρ Θεοῦ ἢ θυγάτηρ Ἀδάμ,
ἢ καθαρὰ Μαριὰμ οἰκονομία γέγονε
65 καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁμαίμων τῷ οἰκείῳ πλαστουργήματι.

Οὗτος Θεὸς ἐξ ἀρχῆς ὁ Χριστὸς
καὶ μετ' αὐτὸν οὐχ ἕτερος ἐπιστρέφων τὸ πλανώμενον
καὶ τὸ ἐκλείπον ἐνισχύων^α, ὁ δι' ἡμᾶς τεχθεὶς ὡς ἄνθρωπος.

Νέος Ἀδὰμ γεγωνὸς ὁ Χριστὸς
70 ὡς ἀρχηγὸς τῆς καινῆς ἐν αὐτῷ κτίσεως,
καὶ διὰ τοῦτο ἀνανεοῦσθε τῷ θειοτάτῳ αὐτοῦ πνεύματι.

Πόκος ὁ πρὶν τοῦ κριτοῦ Γεδεών^β,
τὴν σὴν, Παρθένε, νηδὺν συμβολικῶς ἐδήλωσε·
καὶ γὰρ ἡ δροσὸς ἢ ἀμβροσία διὰ σοῦ ἡμῖν δεδώρηται.

75 **Ῥδὴ ς΄. Ναυτιῶν τῷ σάλῳ.**

Λαοσῶος ἦλθεν,
οὐ μὴν κριτῆς ὁ δεσπότης. Διὸ παραγέγονεν οὐκ ἐν δόξῃ,
ἐπεὶπερ τοῦτο τηρεῖται τῷ μέλλοντι,
ὡς ἐξ ἡμῶν δὲ εἷς ἐβίω,
80 ἵνα διασώσῃ τῷ ταυτῷ τῆς φύσεως. //

Εἰς φορὰς ἐτίθει
ὁ σκολιὸς τοῖς ἀνθρώποις ὡς ὑποχειριοὺς αὐτῷ τελοῦσι,
παρὰ Χριστοῦ δὲ ἀπάσας ἀπήτηται
ἐκ τῆς ἀγνῆς ἀγνώσ τεχθέντος.

85 Διὰ τοῦτο ὑμνοῦμεν αὐτοῦ τὴν γέννησιν.

f. 232v

α Ἰεζ. 34,16.

β Κριτ. 6,39.

Καταιγὶς καὶ σάλος
 διαλογισμῶν με ταράττει, κἀντεῦθεν θλιβόμενος ἀπογνώσει
 καὶ ἀμελεία ὁ τάλας ποντίζομαι,
 ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τῆς Παρθένου,
 90 ἐν εἰρηνικῇ με καταστάσει τήρησον.

Ὡς Θεὸς τὸ πλάσμα
 τῆς αὐτοῦ χειρὸς οὐ παρείδεν, ἀλλ' ἦλθε, καὶ ἔσωσε τῆς φθορᾶς
 ἐκ τῆς πανάγνου γενόμενος ἄνθρωπος
 ἐν ἑαυτῷ Χριστὸς τὰς φύσεις
 95 ἀφύρτους φυλάττων καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν.

Ὡδὴ ζ'. Κάμινον παῖδες.

Χάριτι, σῶτερ, τὸ βρότειον γένος τῆς τυραννίδος ἀπήλλαξας,
 μὴ τι χρηστὸν ἐνεγκὸν εἰς ἀνάρρυσιν.
 Διό σε ὑμνοῦμεν
 100 τὸν τῶν πατέρων Θεὸν τὸν ὑπερένδοξον.

Ῥάκεσιν εὗρον δεσμούμενον βρέφος οἱ ἀγρονόμοι ὡς ἤκουσαν,
 ἐν φάτνῃ δὲ κείμενον πᾶσιν ἐγνώρισαν
 βοῶντες καὶ λέγοντες
 «τῶν πατέρων Θεὸς ὁ γεννηθεὶς ἐστίν».

105 Ἴνα χωρήσω τὸν λόγον τοῦ κτίστου, τὸ ἐμὸν σῶμα ὑπέρχεται,
 σάρκα λαβὼν δὲ τὸ πνεῦμά μοι δίδωσιν
 «ὁ ὑπερυψούμενος
 τῶν πατέρων Θεὸς καὶ ὑπερένδοξος».

Σάρκα λαμβάνει Θεὸς διὰ τὴν σάρκα καὶ νοερᾶ ψυχῇ μίγνυται,
 110 πάντα γενόμενος πλὴν ἀμπλακῆματος
 ὁμοιοπαθῆς ἡμῖν,
 τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἰώμενος.

Ὡδὴ η'. Ἄφλεκτος πυρὶ.

Τείρεα ὁ σὸς ὑπὲρ πάντα ἐξαστραπτῶν ἤγεν ἀσπίρη, Χριστέ, τοὺς
 μάγους
 115 ἐκ Περσίδος εἰς προσκύνησιν σὴν,

οὐ τέχνη δέ τιμι μαγικῆ ἐγνωρίσθη τοῖς σοφοῖς, ἀλλὰ τῇ ἄνωθεν
οἰκονομίᾳ τῇ σῆ τετέλεσται εἰς πίστιν
τοῖς μὴ ἐγνωκόσι γραφάς σου τὰς ἀγίας.

Οἰκονομικῶς ὁ ἀσπὴρ μὲν ἀπεκρύφθη, ἵνα Ἑβραῖοι γινῶσιν
120 ἐκ τῶν // ἄλλοφύλων Ἰησοῦν τὸν Χριστόν, f. 233r
ἀλλ' οὗτοι φθόνῳ κλαπέντες τὸν σωτῆρα ὡς κακοῦργον ἀπεσεί-
σαντο,

πάντα τὰ ἔθνη δὲ τοῦτον ὡς κύριον ὑμνοῦσι
καὶ ὑπερυψοῦσιν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἵθλος τῶν δεινῶν ποιητῶν ἀπεμαράνθη, γένος θεῶν καὶ τρόπους
125 αἰσχροὺς ἐξευρόνταν τῆς γενέσεως'
ὁ γὰρ Υἱὸς ὁ τοῦ θεοῦ ἐκ Παρθένου καθαρᾶς σαρκὶ γεγέννηται
μόνος ἐκ μόνου καὶ μόνῃς ἀπάτωρ τῆς Παρθένου.
Ἵον ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Γέννησιν τιμῶν τὴν βροτεῖαν Θεὸς Λόγος ἐκ γυναικὸς προέρχε-
ται,
130 τὴν παρθενίαν δὲ σαφῶς προτιμῶν
ἐκ κόρης σάρκα καὶ ψυχὴν καθαρθείσης τῷ σεπτῷ καὶ θείῳ
πνεύματι.

Ἵθεν ὡς θείαν τὴν τούτου γέννησιν ὑμνοῦμεν
καὶ ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ἽΩδὴ θ'. Μὴ τῆς φθορᾶς.

135 Ἵνα υἱὸν τὸν Χριστόν μετὰ τοῦ προσλήμματος,
ἀπεναντίας τῷ Νεστορίῳ γινώσκομεν
θείοις ἐπόμενοι αὐτόπταις καὶ προφήταις.
Διὸ καὶ θεοτόκον τὴν τέξασαν ὑμνοῦμεν μετὰ τοῦ υἱοῦ μεγαλύ-
νοντες.

Νοῦς τοῦ Χριστοῦ θεωθεῖς ἐν τῷ προσλήμματι,
140 οὐ πάντως δύο ἡγεμονικὰ θεὸς καὶ νοῦς,
ἐν δ' ὅς ἐθέωσε, τὸν νοῦν ὁ Θεὸς Λόγος.
Διὸ καὶ τὸ παιδίον πρὶν ἢ τοῦ προελέσθαι πονηρὰ τὸ ἀγαθὸν
ἐξελέξατο^α.

α Ἵσα. 7,15.

Νόες ἐν γῆ καὶ ποιμένες ἐδοξολόγησαν
 τοῦ παντεχνήματος Λόγου^α τὴν ἐνανθρώπησιν
 145 «δόξα» κραυγάζοντες «θεῶ τῷ ἐν ὑψίστοις»^β
 ἰδοὺ γὰρ εὐδοκία ὑπάρχει ἐν ἀνθρώποις καὶ εἰρήνη ἐν γῆ^γ πρα-
 γματεύεται.

Ἄνευ ἀνδρὸς ἡ ἀγνὴ ἐκνοφόρησε
 καὶ δεξαμένη παρθένος αὐθις διέμεινε.
 Ξένη ἢ σύλληψις, παράδοξος ὁ τόκος^γ
 150 Θεὸς γὰρ ὁ ἐκ ταύτης τεχθεὶς ἀνερμηνεύτως, ὄνπερ οἱ πιστοὶ
 μεγαλύνουμεν.

Κανὼν η' οὗ ἢ ἀκροστιχίς: Ὡδε μέλος ὄγδοον πλέκω τοῖς γενε-
 θλίοις.

Ῥδὴ α'. Ἦχος πλ. δ'. Ἀρματηλάτην Φαραῶ.

Ὡς εὐπρεπῆς ἡ τοῦ σωτήρος γέννησις, ὡς ὑπερένδοξος,
 5 εὐφροσύνης πλήρης,
 θυμηδίας ἐμπλεως.
 Καὶ διὰ τοῦτο ἤθροισται
 τῶν ἀνθρώπων τὰ πλήθη εἰς ἐν κυκλοῦντες τὸ σπήλαιον
 καὶ θεοτερπῶς ἀναμέλπουσι.

10 Δαυτικῆς ἐκ τῆς ὀσφύος πρόεισιν ὡς προεπήγγελλται,
 ὁ τοῦ θεοῦ Λόγος
 σαρκοφόρος ἄνθρωπος,
 οὗ ἡ ἀρχὴ αἰώνιος,
 δι' ἡμᾶς δὲ λαμβάνει καὶ τῷ ἰδίῳ ἀνίστησιν
 15 οἶκον δὴ Πατρὶ περιούσιον.

Ἐν Βηθλεεμ τῆς Μαριὰμ ὡς ὕδωρ σε γεννησαμένης, Χριστέ,

α βλ. Παρακλητικῆ, Κυριακῆ, ἦχος Βαρῦς, εἰς τὸν Ὅρθρον, εἰρμὸς θ' φδῆς.

β βλ. Λουκ. 2,14.

γ βλ. αὐτόθι.

στ. 148 δεξαμένη M: τεξαμένη A

στ. 10 πρόεισιν correxi: πρόσησιν M A

στ. 16 τῆς M supra lineam A: ἡ A // γεννησαμένης M supra lineam A: γεννησαμένη A

τὴν τοῦ Δαυὶδ δάψαν
 ὡς ἀληθῶς ἔπαυσας^α
 τῶν πολεμίων κύκλωθεν
 20 διαρρηξίας τὰ πλήθη. Διὸ καὶ νῦν τοὺς δοξάζοντας
 γέννησιν τὴν σὴν ἀντιδόξασον.

Μωσῆς τὸ πρὶν ἐν τῷ Σινᾷ κατεῖδε σε συμβολικῶς τὸν Θεὸν
 σκεπασθεὶς τῇ πέτρῳ^β,
 ἡμεῖς δὲ σαφέστατα
 25 ἑωρακότες, Κύριε,
 τὴν σὴν γέννησιν φόβῳ σὺν εὐθυμίᾳ δοξάζομεν
 ἣν ἐν τῷ σπηλαίῳ τετέλεκας.

Ῥδὴ γ'. Ὁ στερεώσας κατ' ἀρχάς.

Ἐπιτραπέντες οἱ νομεῖς
 30 παρὰ τοῦ θεοῦ ἀγγέλου
 παρεγένοντο εἰς πόλιν Ἰούδα'
 καὶ εὐρόντες τὸν Χριστὸν
 ἐπὶ τῆς φάτνης κείμενον
 «σὺ εἶ» ἐβόων «ὄντως
 35 τοῦ Ἰσραήλου ὁ ἅγιος».

Λευχειμονοῦντες οἱ λαοὶ
 ἐπὶ τοῖς σοῖς γενεθλίοις,
 τῆς γεννήσεως τῆς σῆς ἐκδηλοῦσι
 τὴν λαμπρότητα, Χριστέ.
 40 Διὸ τοὺς σοὺς στερεώσον,
 ἅγιε, ὑμνητάς σου
 εἰς τὸ ὑμνεῖν σου τὴν γέννησιν.

Ὁ στερεώσας οὐρανούς
 καὶ στρατιὰν τούτων κτίσας
 45 καὶ τὸν γῦρον τῆς ξηράς, ὁ κατέχων
 ὡς ἀκρίδας^δ τε βροτοὺς

α βλ. Οἶκος, Ἀκολουθία ἑορτῆς Χριστουγέννων εἰς τὸν Ὅρθρον.

β βλ. Ἐξόδ. 33,22.

γ βλ. Ματθ. 2,1.

δ Ἦσ. 40,22.

ὑπὸ σπηλαίῳ τίκτεται
καὶ γαλουχεῖται, θαῦμα
πάντων θαυμάτων ὑπέρτατον.

- 50 Σοφῶς καὶ ἄγαν συνετῶς
ἐν τοῖς ἐσχάτοις αἰῶσι
παρεγένετο Χριστὸς ἐν // σαρκίῳ
εἰς τὸ σῶσαι τὸν Ἀδὰμ
τῷ τούτου ὁμοιώματι,
55 ὅτε τὸ ἔλκος πλεόν,
ἢ ἁμαρτία, ἐξέξεσεν.

f. 234r

ᾠδὴ δ΄. Σὺ μου Χριστέ.

- ᾠλος ἐν γῇ ὦν καὶ ὑψίστοις ὡς Κύριος
ὅλος μήτραν
60 ᾠκησας πανάχραντον τοὺς πατρικοὺς
κόλπους μὴ λιπῶν^α
καὶ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἐτέχθης ὁ ἀπερίγραπτος
δι' οἶκτον ἄμετρον σου,
οὐρανοὺς ὁ καλύπτων
65 ἀρετῇ τῇ σῇ, μόνη φιλάνθρωπε.

- Γῆθεν ὑψοῦ φύσιν τὴν βρότειον τέθηκε
Θεὸς Λόγος
ὄλην προσλαβόμενος τὴν ἡμετέραν
ἐσχατιὰν
70 καὶ ἐγκαθιδρύσας τῷ θείῳ θρόνῳ ἐδόξασε.
Διὸ ἐν εὐφροσύνῃ
πρὸς αὐτὸν ἐκβοῶμεν
«τῇ γεννήσει σου δόξα, φιλάνθρωπε».

- Δύο μαστοῖς τρέφεται δῆλον ὡς ἄνθρωπος
75 ὁ διδούς μοι
νόμον τὸν ἐν γράμματι καὶ τὸν καινὸν

α βλ. Παρακλητικῆ, Κυριακῆ, ἤχος Βαρυς, εἰς τὸν Ὁρθρον, ᾠδὴ δ΄

στ. 53 τὸν Ἀδὰμ M: τοὺς βροτοὺς A

στ. 66 τέθηκε correxi: τέθεικε M A

στ. 70 ἐγκαθιδρύσας M: ἐγκατανεύσας A

τὸν πνευματικόν.
 Αἰσχυνέσθω ὄχλος αἰρέσεων ὁ ἀνόητος,
 ἡμεῖς δὲ τὸν σωτήρα
 80 ἐν σαρκὶ ἐνδημήσαι
 καθαρῶ τῷ προσώπῳ δοξάζομεν.

Ὅρος δασὺ^α πέφυκεν ἢ πανακήρατος
 Θεοτόκος
 ὡς τῷ θείῳ πνεύματι ἐπισκιασθεῖσα
 85 τῷ παντουργῶ
 καὶ ἐνεγκαμένη τὸν πάντων ἀγίων ἅγιον.
 Διὸ σὺν τῷ τεχθέντι
 μακαρίζομεν ταύτην
 ἐκβοῶντες «τοὺς δούλους σου φύλαττε».

90 Ὡδὴ ε΄. Ἵνα τί με ἀπόσω.

Ὁ λαὸς ὁ τῆς πλάνης,
 σκότῳ ἐγκαθήμενος τὸ φῶς ιδέτωσαν^β
 τὸ ἐκ τῆς Παρθένου
 ἀναλάμπαν τῷ κόσμῳ τῆς γνώσεως
 95 καὶ ἐπιστρεψάτω πρὸς τὸν Θεὸν τῶν πρὸ αἰώνων
 τὸ ὑπέλαμπρον φῶς ἀπαστράφαντα.

Νῦν ἰδοὺ Αἰγυπτίοις
 παρὰ Θεοῦ ἄνθρωπος ὄντως ἀπέσταλται
 ὁ καὶ σώσας τούτους
 100 ἐκ τοῦ σκότους τῆς πλάνης, ὁ Κύριος.
 Διὰ τοῦτο πάντες εὐχὰς θυσίας ἀναιμάκτους,
 ἀναπέμπουσι τούτῳ γεραίροντες.

Παρεμέναι ἰγνύες
 ἀνειμέναι χεῖρές τε συνεξιχύσατε,
 105 ὀλιγὸ // ψυχοὶ δὲ
 παρακλήθητε καὶ μὴ δεδοίκατε
 ἰδοὺ γὰρ ὁ κρίνων Θεὸς ἡμῶν παρεγεγόνει
 εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς ὡς φιλόανθρωπος.

f. 234v

α. βλ. Ἄβακ. 3,3.

β βλ. Ψαλμ. 106,10.

Λογικὴ νῦν θυσία

- 110 ἅμα καὶ θυμίαμα Θεῷ προσάγεται
 ἐν παντὶ δαπέδῳ
 καὶ τὸ ὄνομα τούτου δεδόξασται
 ἀπὸ τῶν ἡλίων ἀνατολῶν ἕως εἰς δύσιν^α
 ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὥσπερ προέφησεν.

115 Ὡδὴ 5'. Ἰλάσθητί μοι σωτήρ.

Ἐβόησεν ὁ Ἀδὰμ
 ἐν θλίψεσι πρὸς τὸν Κύριον^β
 καὶ ὡς θεὸς οἰκτιρωμῶν
 τῆς τούτου ἐπήκουσε κραυγῆς καὶ διέσωσε

- 120 γεννηθεὶς ἐκ κόρης
 ἀπογόνου τοῦ προπάτορος.

Καινοτομοῦνται θεσμοὶ
 τῆς φύσεως, ἐν τῷ τίκτεσθαι
 τὸν βασιλεῖα Χριστόν'

- 125 καὶ γὰρ οὕτως ἔπρεπε τοῦ κτίστου τῆς φύσεως
 καινοτάτην εἶναι
 σύλληψίν τε καὶ τὴν γέννησιν.

Ὡς νάπαι σου, Ἰσραήλ,
 καλῶς οἱ οἴκοι σκιαζουσαι,

- 130 καὶ ὡσεὶ κέδροι πολλαὶ
 σκηναί σου παρ' ὕδατα', ἐκ σοῦ γὰρ ὁ ἅγιος
 Ἰησοῦς ἐφάνη,
 τῶν ἐθνῶν ἢ ἀπολύτρωσις.

Ταμίαις ὦν τῆς τροφῆς,

- 135 ὃ θαῦμα, πῶς νῦν δανεῖζεται
 ἐκ τῆς Παρθένου θηλῆν

α βλ. Ψαλμ. 49,1.

β βλ. Ψαλμ. 85,7.

γ Ἀριθμ. 24,6.

στ. 113 εἰς δύσιν M: θαλάσσης A

στ. 131-132 σοῦ γὰρ ὁ ἅγιος Ἰησοῦς ἐφάνη in m. A

ὡς βρέφος ὁ Κύριος; Τὸν ἰὸν τοῦ ὄφραως
ἀνιμῆσαι θέλει,
ὄν Ἄδὰμ πρὶν καταπέπωκεν.

140 Ὡδὴ ζ'. Θεοῦ συγκατάβασιν.

Οἰκτρῶς καταβάντα με,
Χριστέ, ἐν λάκκῳ τῆς παραβάσεως
σπλαγχτισθεῖς οὐ παρείδες,
ἀλλ' ἐν σαρκί μοι συγκαταβέβηκας,
145 καὶ ἀνεσπάσω καὶ μάνδραν εἰσήγαγες
ἐπὶ νομῆν τε τὴν σὴν, ὁ τῶν πατέρων Θεός.

Ἰδοὺ ὁ καθήμενος
ἐπὶ νεφέλης τῆς παναμώμου μητρὸς
Ἰησοῦς ὁ δεσπότης
150 ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐλθὼν συνέσεισε
τὰ εἰδωλεῖα καὶ σφῆζει τοὺς ψάλλοντας
«εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν». //

Σιναία εἰκόνισε
τὸ πρὶν σου βάτος τὴν θείαν γέννησιν·
155 καὶ γὰρ ὡσπερ ἐκείνη
ἀκαταφλέκτως τῷ πυρὶ ὠμίλησεν,
οὕτω παρθένος ἀφθόρως σε ἔτεκεν.
«Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν».

f. 235r

Γαστέρα εἰκόνιζε
160 τὴν σὴν, Παρθένε, ἀσύριος κάμινοσ^α
καὶ γὰρ ὡσπερ ἐκείνη
τοὺς ἐμβληθέντας παῖδας ἐδροοισεν^β,
οὕτω τὸ θεῖον σε πῦρ οὐ κατέφλεξεν,
εὐλογημένη Θεὸν ἠ κυήσασα.

165 Ὡδὴ η'. Ἑπταπλασίως κάμινον.

Ἐδέμ, ὁρᾶται σήμερον,

α βλ. Δαν. 3,25.

β αὐτόθι.

- τῶν ἀλόγων τὸ σπήλαιον
 ἢ δὲ ἀκηράτως τὸν Χριστὸν κηύσασα,
 ζωῆς ξύλον δείκνυται
 170 ἀθανασίας φέρον καρπὸν,
 τὸν δημιουργὸν
 καὶ λυτρωτὴν τῶν βοῶντων
 «τὸν Κύριον ὑμνεῖτε
 ἱερεῖς καὶ λευῖται,
 185 λαὸς ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας».

- Νηγενὲς γεγέννηται
 ὑπομάξιον νήπιον,
 ὃς πρὸ τῶν αἰῶνων ἐκ Πατρὸς γεγέννηται,
 τὴν φύσιν τὴν βρότειον
 180 περιοχθεῖσαν πᾶσι δεινοῖς
 καὶ παλαιωθεῖσαν
 διασῶσαι βοῶσαν
 «τὸν Κύριον ὑμνεῖτε
 ἱερεῖς καὶ λευῖται,
 185 λαὸς ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας».

- Ἑπταπλασίως κέχνται
 τοῦ σωτήρος ἡ ἄρρητος
 χάρις καὶ εἰς πάντα διήλθε τὰ πέρατα·
 καὶ γὰρ ὡς φιλόφρων
 190 τὴν καθ' ἡμᾶς οὐσίαν λαβὼν
 ἀνακαινουργεῖ
 τῇ ἁμαρτίᾳ φθαρεῖσαν.
 Αὐτὸν οὖν ἀνυμνεῖτε
 «ἱερεῖς καὶ λευῖται,
 195 λαὸς ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας».

- Θεοπλαστία πέφυκε
 τοῦ σωτήρος ἀνέκφραστος,
 καὶ νοῖ παντί τε καὶ ἄγγελοις ἄγνωστος·
 καὶ γὰρ παρειλήφαμεν
 200 μυστικῶς τὴν οὐσίωσιν,
 ἀγνοοῦμεν δὲ
 πῶς ἐκ Παρθένου ἐτέχθη.
 Αὐτὸν οὖν ἀνυμνεῖτε,

«ἱερεῖς καὶ λευῖται,
205 λαὸς ὑπερψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας».

ᾠδὴ θ'. Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ.

Λυτροῦσαι τὸν λαόν σου ἐκ πειρασμῶν
ἐπὶ γῆς κατελθὼν ὁ ὑπέρθεος, σωματωθεὶς
κόρης ἐξ ἀγίας καὶ καθαρᾶς
210 καὶ διαθήκην ἔστησας
τοῦ Δαβίδου ὅσα τὰ πιστά^α.
Διό σε ὡς μεσίτην^β
Θεοῦ τε καὶ ἀνθρώπων
ἀκαταπαύστως μεγαλύνομεν.

215 Ἴδού σε μακαρίζουσι γενεαὶ
τῶν ἀνθρώπων, Παρθένε, ὡς ἔφησας^γ καὶ γὰρ γυμνὸς
Λόγος ὁ Θεὸς ἐν σοὶ κατελθὼν,
καὶ προελθὼν ἐν σώματι
καὶ ἐπισκεψάμενος τοὺς βροτούς,
220 ἐρρύσατο τοῦ σκότους
καὶ ἤγειρεν ἐν οἴκῳ,
κέρας Δαβίδου τοῦ παιδὸς αὐτοῦ^γ.

f. 235v

ᾠδὸν ἦν ἐπορεύετο ὁ Ἀδάμ,
σὺ σωτήρ μου, παρῆλθες ἐν σώματι καὶ ἀνευρὼν
225 κείμενον τοῖς μάλωφι τῶν ληστῶν
ἐπὶ τῶν ὤμων ἔθηκας,
ὁ ἄκακος ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ,
καὶ τοῦτον εἰς σοὺς οἴκους
εἰσήγαγες. Διό σε
230 ὡς εὐεργέτην μεγαλύνομεν.

Ἰλύος με ἐκοπάσαντος τῶν παθῶν

α Ἦσ. 55,3.

β βλ. Α' Τιμ. 2,5.

γ βλ. Ψαλμ. 131,17.

σοῦ, Χριστέ, ἐκ Παρθένου φοιτήσαντος πάλιν αὐτοῖς
πίπτω ἢ καὶ χεῖροσι τοῖς δεινοῖς.
Ἄλλ' ὁ δι' οἶκτον σπλάγγνων σου
235 τὴν καθ' ἡμᾶς οὐσίαν ἀναλαβὼν
ἐξάρπασον καὶ νῦν με
καὶ δίδου βοθηείας
δεξιάν, ὅπως μεγαλύνω σε.

Σοφία ἐνυπόστατε τοῦ Πατρὸς
240 ἐκ τῶν σῶν προσηγάγομεν ἄσματα σοὶ τῷ Θεῷ.
Εἴ τι οὖν ἀρμόδιον καὶ σοφόν,
τῆς σῆς ὑπάρχει χάριτος,
εἴ τι δὲ ἀνάξιον καὶ μικρόν,
ἐμῆς τῆς ἀσθενείας.
245 Διὸ ὡς παντεπόπτῃς
εὐμενῶς πάντα ὑπόδεξαι.

Marcianus Gr. II 103(1312)
Amrosianus Gr. 290

f. 235v
f. 148v

Ἰστέον ὅτι, ὅταν λέγωμεν τοῦ Λόγου κένωσιν,
ἢ πτωχείαν, ἢ κατάβασιν, οὐ τῇ θεῖα φύσει ταῦτα
προσάπτομεν, ἀλλὰ καθὸ μόνον γέγονεν ἄνθρωπος· ὥσπερ γὰρ
εἰ βασιλέα ἴδοιμεν ὑπὸ συμπαθείας ἀσθενεῖ τινι ὑπηρετοῦντα,
5 ἐν τούτῳ μόνῳ λέγομεν ταπεινοῦσθαι αὐτὸν ἐν τῷ ὑπηρετεῖν —
οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἀπεβάλετό τι τῆς βασιλείας— οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ νοῶμεν.